Tampereen yliopisto

Paavo Savolainen

PAIKALLISTA ELÄMÄÄ KANSAINVÄLISEN KONFLIKTIN VARJOSSA

Krimin sota *Suomettaren* 1854 paikalliskirjeissä

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Tammikuu 2024

TIIVISTELMÄ

Paavo Savolainen: Paikallista elämää kansainvälisen konfliktin varjossa: Krimin sota Suomettaren 1854 paikalliskirjeissä
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Historian tutkinto-ohjelma
Tammikuu 2024

Tutkielmassani tarkastelen Suometar-lehdessä vuonna 1854 julkaistuja paikalliskirjeitä, joista on hahmotettavissa Krimin sodan vaikutuksia suomalaisten arkeen ja yhteiskuntaan. Vuosi 1854 valikoitui tutkimuksen ajalliseksi rajaukseksi, sillä tuon vuoden keskiössä on Krimin sodan lisäksi mahdollisesti suomalaisen yhteiskunnan kannalta merkittävä historiallinen käännekohta, jolloin Suometar-lehti sai keisarilta luvan aloittaa sotauutisten julkaisemisen. Lähestyn aineistoja sillä oletuksella, että sota ja sensuurin vähittäinen purkautuminen vaikuttivat paikalliskirjeiden sisältöihin.

Tutkielman aineistot keräsin Translocalis-tietokannasta, joka on julkaistu osana Kansalliskirjaston digitaalisia aineistoja. Tietokannasta kerätyn 322 paikalliskirjeen otoksen analysoinnissa nojasin sisällönanalyysiin, jonka toteutin MAXQDA-ohjelman avulla. Sisällönanalyysin avulla pystyin nostamaan aineistoista esiin tutkimuksen kannalta keskeisiä teemoja, joista muodostin koodiryhmiä, jotka ovat tutkimuksen rakenteen kannalta keskeisessä asemassa. Teemallisista yleistyksistä kehittyneet koodiryhmät avaavat näkymän tuon ajan suomalaiseen yhteiskuntaan ja sodan laaja-alaisiin vaikutuksiin: ne käsittelevät niin talouden muutoksia, sotilaallisia toimia ja yhteisöllistä vuorovaikutusta kuin sanomalehdistä saadun informaation roolia vuonna 1854.

Koodit suhteutin vuoden 1854 kuukausiin asettamalla ne aikajanaa vasten, mikä mahdollisti tarkastelun siitä, miten sodan eri teemat esiintyivät sodan kehittyessä. Nämä tulokset esitän tutkimuksessa graafisesti, mikä ennen kaikkea havainnollistaa, miten kansainvälinen konflikti vaikutti paikallistason keskusteluissa vuoden jokaisena kuukautena.

Tutkielmassani korostan paikalliskirjeiden sisältämää potentiaalia historiallisina dokumentteina, jotka voivat avata paljon uusia käsittelemisen arvoisia näkökulmia menneisyyden tapahtumista. Tässä tutkimuksessa sodan konteksti tuo esille, kuinka kansainväliset tapahtumaketjut ovat muokkaamassa paikallisia realiteetteja, joita on mahdollista tarkastella paikalliskirjeiden kautta.

Avainsanat: Krimin sota, Suometar, paikalliskirjeet, MAXQDA, sensuuri, sotauutiset

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO 1
2. KIRJALLISUUSKATSAUS 3
3. TUTKIMUSMENETELMÄT 5
3.1. Koodikategorioiden rakenne 6
3.2. Koodien operationalisointi 6
4. TEEMALLISTEN KOODIKATEGORIOIDEN SISÄLTÖ JA VISUAALINEN ESITYS 7
4.1. Sodan suorat taloudelliset vaikutukset 7
4.2. Yleiset taloudelliset olosuhteet 9
4.3. Sotilaallinen toiminta ja yhteiskunnallinen vuorovaikutus 11
4.4. Informaation ja sotauutisten merkitys 13
4.5. Arjen näkökulmat sotaan 14
4.6. Mainintoja englantilaisista 16
5. TUTKIMUSTULOSTEN MAHDOLLISUUKSIA – KORRELAATIO JA KONTEKSTI 18
6. JOHTOPÄÄTÖKSET 22
7. LÄHTEET JA KIRJALLISUUS .....
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot .....
Tutkimuskirjallisuus ja videot: .....
8. LIITTEET .....
Liite 1: Viitatut aineistot .....
Liite 2: Kirje Torniosta .....
Liite 3: Näyte MAXQDA-koodauksesta .....

1. JOHDANTO

1800-luvun puoliväli oli monin tavoin merkittävää aikaa Euroopassa, jonka sen aikaiset kansainväliset tapahtumaketjut heijastuivat eittämättä myös Suomeen. Vuoden 1848 Euroopan vallankumouskevään seurauksena lehtiä kiellettiin julkaisemasta ulkomaanuutisia, joita Venäjän keisarikunnan sensuuri ei hyväksynyt.[1] Silloinen Suomen kenraalikuvernööri Menšikov katsoi, että Suomen lehdistön aktivoitumisella oli heikentävä vaikutus sensuurijärjestelmälle. Ongelman ratkaisemiseksi oikeus julkaisulupien sekä myöntämiseen että lakkauttamiseen siirrettiin senaatilta kenraalikuvernöörille. Sensuurin tiukentumisen myötä suomalaiset sanomalehdet saivat ottaa aiheensa ulkomaanuutisia varten vain Suomen tai Pietarin virallisista lehdistä, joista molemmat olivat tiukasti keisarikunnan valtiovallan ohjauksessa.[2] Vielä tämän jälkeen sensuuria kohdennettiin kansan valtaosan puhumaan kieleen vuoden 1850 kieliasetuksella. Kieliasetus salli sanomalehtijulkaisuissa ainoastaan taloudelliseen hyötyyn tai uskonnolliseen hartauteen tähtääviä kirjoituksia.[3]

Toinen merkittävä 1800-luvun puoliväliin sijoittuva tapahtumasarja oli vuosina 1853–1856 käyty Krimin sota, jossa Iso-Britannian laivaston sotatoimet ulottuivat Suomen rannikoille saakka.[4] Sodan vaikutusten takia Suomeen kohdistettua sensuuria alettiin valtiovallan toimesta vähitellen purkamaan, minkä kautta valtiovalta pyrki hillitsemään vieraanvallan sotatoimien aiheuttamia huhuja.[5] Vuonna 1853 alkaneen Krimin sodan kipinä syttyi, kun Venäjän pyrkimykset saavuttaa Mustanmeren kautta pääsy Välimerelle törmäsivät Turkin kontrolloimiin salmiin. Konfliktin näyttämö laajeni myöhemmin Itämerelle, kun Ranska ja Englanti asettuivat tukemaan Turkkia laajentumishaluista Venäjää vastaan. Ranska ja Englanti yhdessä julistivat sodan Venäjälle 27. maaliskuuta 1854, ja Itämeri julistettiin liittoutuneiden laivaston toimesta saartoon 1854 huhtikuun alusta alkaen.[6]

Venäjän valtiovallan sensuuritoimet keskittyivät suomen kieleen, sillä näiden tavoitteena oli nimenomaan estää suurten joukkojen levottomuuksia ja agitaatiota. Vuoden 1848 levottomuuksista raportoinut *Suometar*-lehti joutui erityisesti vaikeuksiin kiristyneen

[1] Kokko 2019, 7.
[2] Tommila & Salokangas 1998, 41.
[3] Kokko 2019, 7.
[4] Kokko 2019, 7.
[5] Tommila & Salokangas 1998, 48.
[6] Mattila & Vitikka 1996, 72–73

sensuurin ja vuoden 1850 kieliasetuksen takia.[7] Näiden vaikeuksien takia lehden päätoimittaja Paavo Tikkanen joutui lopettamaan julkaisemisen, mutta hän jatkoi *Suomettaren* julkaisemista uudella strategialla jo vuonna 1851. Ulkomaanuutisten sijasta toimituksessa keskityttiin tällä kertaa kotimaanuutisiin, minkä ympärille kehitettiin kirjeenvaihtajien verkosto, joka koostui eri puolilla maata asuneista tunnetuista fennomaaneista.[8] *Suometar* alkoi julkaista tämän verkoston tuottamia ‘’maaseutukirjeitä’’[9] tai ‘’paikalliskirjeitä’’. Sisällöiltään ne olivat usein hyvin arkisia, sillä niihin usein kuului tietoja esimerkiksi sadoista, sääoloista ja kulkutaudeista, mitkä olivat hyvin olennaisia asioita sen ajan agraariyhteiskunnalle. Kirjeissä saattoi esiintyä myös säätyrajojen ylityksiä – talonpojat saattoivat kyseenalaistaa säätyhierarkiassa korkeammalla olevia, sillä kirjeet julkaistiin usein anonyymisti nimimerkkejä käyttäen.[10]

Paikalliskirjeet vilkastuttivat suomenkielisen lehdistön toimintaa huomattavasti, ja jo vuonna 1855 *Suomettaren* kirjeenvaihto saavutti huippunsa, jolloin se julkaisi 5-6 maaseutukirjettä jokaista julkaistua numeroa kohti.[11] Ajan mittaa paikalliskirjekulttuuri herätti yhä enemmän kiinnostusta suomalaisessa yhteiskunnassa, minkä seurauksesta verkostoon alkoi yhä enemmän liittyä sellaisia henkilöitä, joita ei alustavasti oltu pyydetty siihen mukaan.[12] Innostus paikalliskirjeiden julkaisemiseen tarttui myös muihin lehtiin *Suomettaren* menestyksen myötä. Vuonna 1856 *Suomettarella* oli jo 4600 tilaajaa, mikä oli kaksi kertaa suurempi luku kuin kahdella muulla lehdellä, jotka olivat sitä tilaajakokoluokassa lähimpänä.[13] Näiden kehityskulkujen ansiosta Suomeen syntyi kansan enemmistön kielellä toiminut ja valtakunnan laajuinen yhteiskunnallisen julkisen keskustelun sfääri, jolle ei ole löydetty vertaista muualta maailmasta.[14]

Vuosi 1854 oli monella eri tapaa merkityksellinen, ja siksi tutkimuksessa on tarkoitus selvittää, miten Krimin sota ilmenee vuonna 1854 *Suomettaren* paikalliskirjeissä. Tuon vuoden maaliskuussa *Suomettaren* päätoimittaja Tikkanen hankki keisarilta luvan sotauutisten julkaisemiseen, mikä oli merkittävä kehitys, joka vähitellen johti suomenkielisten lehtien valtiollisten uutisten julkaisukiellon ja kieliasetuksen purkamiseen[15].

---

[7] Kokko 2019, 8.
[8] Kokko 2022.
[9] Tommila & Salokangas 1998, 45.
[10] Kokko 2022.
[11] Tommila & Salokangas 1998, 46.
[12] Kokko 2022.
[13] Tommila & Salokangas 1998, 46
[14] Kokko 2022.
[15] Tommila & Salokangas 1998, 48.

Tutkimuksen ennakko-oletuksena oli se, että sensuurin hälveneminen vaikutti myös paikalliskirjeissä esiintyviin kirjoituksiin, mikä on mahdollisesti nähtävissä jo vuoden 1854 aikana. Tutkimusaineisto on kerätty Translocalis-tietokannasta[16], joka löytyy kansalliskirjaston digitaalisesta aineistokokoelmasta. Tietokannassa tutkimuksen aineisto on rajattu käsittelemään *Suometar*-lehden paikalliskirjeitä aikavälillä 1.1.1854–31.12.1854. Aineiston rajaus vuonna 1854 *Suometar*-lehdessä julkaistuihin paikalliskirjeisiin perustuu olettamukseen siitä, että Krimin sodan vaikutukset alkavat erottua selkeästi suomalaisessa yhteiskunnallisessa keskustelussa kyseisen vuoden aikana. Nimenomaan oletan, että sodan syttyminen ja tiedonvälityksen muutokset, erityisesti sensuurin hälveneminen maaliskuusta 1854 alkaen, vaikuttivat merkittävästi paikalliskirjeiden sisältöihin. Mahdollinen kontrasti vuoden ensimmäisten ja myöhempien paikalliskirjeiden välillä tarjonnee arvokkaita oivalluksia siitä, miten kansainvälinen sota alkoi konkreettisesti vaikuttamaan paikallisella tasolla.

2. KIRJALLISUUSKATSAUS

Suomalaisen lehdistön paikalliskirjeiden historia ulottuu 1820-luvulle, jolloin sanomalehdissä ilmeni lukijoiden lähettämiä kirjeitä. Merkittävä käännekohta kuitenkin koettiin Euroopan hullun vuoden 1848 aiheuttamien tapahtumakulkujen seurauksena, jotka johtivat *Suomettaren* toimituksen ottamaan merkittävän askeleen eteenpäin sen alkaessa rakentamaan kattavaa kirjeenvaihtajaverkostoa.[17] Paikalliskirjeilmiö on usein yhdistetty osaksi jotain laajempaa yhteiskunnallista kehityskulkua, jossa myös itse paikalliskirjeet ja niiden lähdearvo on kutistettu jonkin suuren historiallisen kontekstin pieneksi osatekijäksi, eikä niitä ole nähty merkittävänä kulttuuriperinnön lähteenä.

Toisen maailmansodan jälkeen ilmestyneessä ’’Suometar’’ -nimisessä historiateoksessa Kaarlo Nieminen kommentoi paikalliskirjeitä pakinanmuotoisiksi esityksiksi, jotka tarjosivat tietoa maaseudun tapahtumista ja kuvailivat sen oloja. Nieminen vertasi maaseutukirjeitä myöhempiin sanomalehtien yleisönosastoihin, ja osoitti, kuinka ne toivat esiin maaseudun äänen heijastamalla ’’maaseudun vastakaikua toimituksen lausumiin ajatuksiin varsinkin suomalaisuuden asiassa’’. Hän myös yhtyi Viljo Hytösen arvosteluun siitä, että monet kirjeenvaihtajien kirjoitukset olivat aiheeltaan vähäpätöisiä, mutta painotti

[16] https://digi.kansalliskirjasto.fi/collections?id=742
[17] Kokko 2022, 266.

niiden merkitystä kansan syvien rivien ajatusten, mielialojen ja tarpeiden ilmentäjinä. Niemisen näkemyksen mukaan paikalliskirjeillä oli suuri arvo lehden levikin kannalta.[18]

Suomettaressa julkaistujen paikalliskirjeitä käsittelevän tutkimuksen puute on merkittävä, sillä harvoin niitä on käytetty missään laajemmassa työssä pääasiallisena lähdeaineistona. Vaikka 1970-luvulta alkaen historiantutkijoiden kiinnostus suomalaisen kansalaisyhteiskunnan historiaan kasvoi, paikalliskirjeet jäivät usein marginaaliseen rooliin, kuten Heikki Kokon vuoden 2022 artikkelissa ''Kotomaamme katveinen kuva: Suomenkielisen lehdistön paikalliskirjekulttuurin marginalisoituminen'' esitetään.[19] Mikäli paikalliskirjeilmiö kuitenkin tunnistettiin, sille hahmotettiin yhteiskunnan sisällä ylhäältä alaspäin kulkeva vuorovaikutussuhde, jossa vapaan kansalaistoiminnan sijaan se yhdistetään sivistyneistön ohjailemaan yleisen mielipiteen syntyyn.[20] Tätä paikalliskirjeiden marginalisoitumisen ongelmaa lähestytään mainitussa Kokon artikkelissa, jossa korostetaan D. E. D. Europaeuksen (1820–1884) vaikutusta sekä paikalliskirjeilmiön nousuun että sen marginalisoitumiseen 1800-luvun puolivälin viitekehyksessä. Europaeus oli ensimmäisiä, jotka näkivät suomalaisen lukijakirjekulttuurin ainutlaatuisena ilmiönä Euroopassa ja keinona tuoda tavallisten kansalaisten äänet kuuluviin, mikä oli poikkeus muun fennomaanisen liikkeen keskuudessa.[21]

Muun muassa Elias Lönnrot, Gustaf Eurén ja Yrjö Sakari Yrjö-Koskinen sekä muut merkittävät hahmot suhtautuivat paikalliskirjeisiin usein vähättelevästi, mikä heijasteli aikansa sivistyneistön asenteita. Lönnrot totesi vuonna 1852 *Oulun Viikko-Sanomissa*, että paikalliskirjeistä kansa ei saanut ''mitään varsinaista oppia'' tai ''sanottavaa hyvää''. Eurén puolestaan vuonna 1855 ilmaisi käsityksensä paikalliskirjeistä todeten, että ne olivat ''aivan tyhjää puhetta kaikista maamme ääristä'', ja kritisoi niiden julkaisua *Suomettaressa* väittäen, että lehti myi näiden kirjeiden ansiosta vain tyhjiä paperiarkkeja.[22]

Kokko havainnollistaa, kuinka fennomaanisen sivistyneistön apea suhtautuminen paikalliskirjeisiin 1800-luvun puolivälissä heijasti laajempia vallalla olleita asenteita. Tuolloin kansankulttuurin sijaan huomio keskittyi kansallisuuden ja korkeakulttuurin teemoihin, minkä seurauksesta nationalismin valokeilassa eivät olleet kansallinen omaperäisyys, vaan pikemminkin kansakuntien kyvykkyys selviytyä ja säilyttää olemassaolonsa. Toisin kuin Kalevalan eepos ja muu silloisiin eurooppalaisiin standardeihin

[18] Nieminen 1946, 231–232.
[19] Kokko 2022, 265.
[20] Kokko 2022, 265.
[21] Kokko 2022, 271.
[22] Kokko 2022, 273, 276.

nojautunut kirjallisuus, tähän kontekstiin paikalliskirjekulttuuri, joka syntyi suomalaisen yhteiskunnan omintakeisista olosuhteista, ei sopinut. Nimenomaan sen omintakeisuuden takia siltä puuttui transnationaaliset kiintopisteet,[23] joiden avulla tämä ilmiö olisi voitu kiinnittää osaksi laajempaa eurooppalaista viitekehystä. Tämä loppu viimeksi johti siihen, että paikalliskirjekulttuuri ei pystynyt täyttämään silloisia ''korkeakulttuurin'' vaatimuksia, ja siten se myös jäi sivuun suomalaisen kulttuurin eurooppalaisen kontekstin legitimoinnin prosessista.[24]

2000-luvun digitoinnin myötä paikalliskirjekulttuurin tutkimuksen näkymät ovat kuitenkin merkittävästi muuttuneet. Historiallisen lehdistömateriaalinen aiemmin sisältämä vaikeakäyttöisyys on hälvennyt, kun pelkistetysti sanoen aineistokokonaisuudet ovat nyt löydettävissä yhdestä osoitteesta avaten uusia mahdollisuuksia muun muassa paikalliskirjeiden syvällisempään tutkimiseen ja ymmärtämiseen.[25]

3. TUTKIMUSMENETELMÄT

Tässä luvussa käsittelen tutkimuksen metodologista viitekehystä, jonka avulla ohjasin Krimin sodan käsittelyn tutkimusta *Suometar*-lehden vuonna 1854 paikalliskirjeissä. Valitut menetelmät mahdollistivat sisällönanalyysin, jonka kautta oli mahdollista tarkastella, mitä Krimin sotaan liittyviä teemoja esiintyi paikalliskirjeissä, ja miten näiden teemojen esiintyvyys vaihteli kyseisen vuoden eri kuukausina. Kaiken kaikkiaan koko tutkimuksen ensimmäinen vaihe oli selvittää, mitä kirjeet pitävät sisällään, ja oliko siellä lainkaan sotaan liittyvää sisältöä. Tätä varten keräsin kaikki Translocalis-tietokannasta[26] löytyvät *Suomettaren* paikalliskirjeet, joita vuodelta 1854 on yhteensä 322 kappaletta. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot tarjoavat myös OCR-työkalun, jonka avulla pystyin muuttamaan kaikki kuvamuodossa digitoidut paikalliskirjeet tekstitiedostoiksi. Nämä tiedostot organisoin niiden sisältöjen alkuperäisen sijainnin ja julkaisupäivämäärän mukaan, joista molemmat löytyivät jo valmiiksi Translocalis-tietokannasta jokaisen paikalliskirjeen kohdalta.

Tutkimustani tehostamaan valitsin MAXQDA-ohjelman, joka mahdollisti usean eri kvalitatiivisen aineiston sijoittamisen yhteen tietokantaan. Ohjelman avulla pystyin sekä syventymään lähdemateriaalin että rakentamaan aineistokatkelmista nouseviin teemallisiin

[23] Kokko 2022, 278.
[24] Kokko 2022, 275–278.
[25] Kokko 2022, 265.
[26] Translocalis-tietokantaan on digitoitu 1800-luvulla esiintynyttä lukijakirjekulttuuria. Kyseessä on avoin tietokanta, joka kuuluu Kansalliskirjaston digitaalisten aineistojen kokoelmiin.

merkityskokonaisuuksiin perustuvan koodiverkoston, joka toimi perustana muulle laajemmalle analyysille siitä, miten Krimin sodasta puhuttiin paikalliskirjeissä. Tässä yhteydessä koodauksella tarkoitetaan jonkin aineistosta löytyneen tekstikatkelman rajaamista ja nimeämistä.[27] Koodikategorioita en määritellyt etukäteen, vaan ne kehittyivät joustavasti lähdemateriaalin lukemisen ja tulkinnan yhteydessä, mikä mahdollisti merkityksellisten teemojen tunnistamisen suoraan aineistosta. Uskon, että tämä menetelmä salli lähdeaineistoja kohtaan uskollisena pysymisen, sillä koodausta varten ennalta määritellyt säännöt olisivat pitkälti perustuneet omiin ennakkoluuloihini aineistoja kohtaan.

3.1. Koodikategorioiden rakenne

Koodausprosessin tuloksena syntyi useita eri hierarkkisia suhteita sisältäviä koodikategorioita, jotka tässä tutkimuksessa luokittelin termeillä ''pääteemakoodi'' ja ''alakoodi''. Pääteemakoodit muodostavat niiden sisältämistä alakoodeista koodiryhmiä, jotka puolestaan syntyivät lähdeaineistoista syntyneistä teemallisista yleistyksistä. Teemoihin perustuvilla koodeilla pyrin heijastamaan paikalliskirjeissä ilmenneitä sodan monitahoisia vaikutuksia ja siten myös vastaamaan tutkimuskysymykseen. Jokaiselle koodatulle lähdeaineistolle määritin myös ajallisen koodin, joka näyttää aineiston julkaisukuukauden *Suomettaressa*. Kaiken kaikkiaan koodattuja dokumentteja tässä tutkielmassa eri kuukausilta ja eri pitäjistä kertyi yhteensä 119. Tässä yhteydessä on vielä tärkeä mainita, että eri yksittäiset koodatut aineistot jakautuvat usein moneen eri teemakoodiin ajallisten koodien lisäksi.

3.2. Koodien operationalisointi

Koodien ja koodikategorioiden luomisen jälkeen tutkimusprosessi eteni näiden koodien tulkintaan, jota varten valjastin MAXQDA:n sisäisen *Code Relations Browser* -toiminnon, josta tässä tutkielmassa tulen jatkossa käyttämään suomenkielistä nimitystä ''koodisuhteiden selain''. Selain tarjosi moniulotteisen tavan tarkastella koodien esiintymistä eri aikoina, minkä seurauksesta siitä kehittyi keskeinen aineistojen määrällisen tulkinnan työkalu. Käytännössä siis koodisuhteiden selaimen kautta tarkastelin teemakoodien esiintyvyyttä suhteessa ajallisiin koodeihin.

Kiteytetysti sanottuna MAXQDA:ssa lähdeaineistoille luotujen koodien keskinäisiä suhteita voidaan tarkastella muun muassa koodisuhteiden selaimen kautta, sillä sen avulla

[27] Eskola & Suoranta 2022, 206.

voidaan luoda matriiseja kuvaamaan koodien samanaikaista esiintymistä eri lähdeaineistojen sisällä.[28] Yksinkertaisena esimerkkinä tästä voidaan käyttää tutkimuksessa esiintyviä koodeja: Oletetaan, että haluan selvittää kahden eri koodin välisiä suhteita, ja valitsen koodit *Mainintoja Englantilaisista* ja *Kesäkuu*. Mikäli nämä kaksi eri koodia esiintyvät ainakin yhdessä samassa aineistossa, se tarkoittaa, että kesäkuun aikana julkaistussa paikalliskirjeessä esiintyy mainintoja englantilaisista sotajoukoista.

Edellä mainitun esimerkin pohjalta syntyy vielä mahdollisuus tarkastella koodien samanaikaisen esiintymisen frekvenssejä, jotka vuorostaan mahdollistavat tutkimuksen aineistoista nousseiden teemojen määrällisen kuvaamisen. Esitetyt kuvaajat havainnollistavat, minkälaisia tuloksia koodisuhteiden selaimesta saaduilla frekvensseillä sain aikaan. Kuvaajissa y-akseli hahmottaa koodin esiintymiskertojen määrää, eli tässä yhteydessä y-akselin arvot edustavat sitä, että kuinka monessa eri paikalliskirjeessä esiintyy mainintoja esimerkiksi englantilaisista sotilaista kullakin kuukaudella.

Vaikka koodien määrällinen esitys on olennainen osa tutkimustani, on kuitenkin tärkeä korostaa, että nämä ovat ensisijaisesti löyhän deskriptiivisiä välineitä. Ne eivät perustu syvälliseen määrälliseen analyysiin tai mittaustuloksiin, vaan lähinnä auttavat paikalliskirjeiden sisältämän potentiaalin havainnollistamisessa. Tässä tutkimuksessa koodit sekä havainnollistavat paikalliskirjeiden sisältöjä Krimin sodan kontekstissa että auttavat ymmärtämään näiden lähteiden sisältämien narratiivien ja teemojen rikkautta.

4. TEEMALLISTEN KOODIKATEGORIOIDEN SISÄLTÖ JA VISUAALINEN ESITYS

Tässä osiossa tuon esiin pääteemakoodien merkittävimmät sisällöt esittelemällä valikoituja tekstikatkelmia, jotka edustavat aineistoista nousevia teemoja. Kussakin kappaleessa esitän visuaalisia kaavioita, jotka graafisesti kuvaavat kunkin teeman ja sen alateemojen esiintymistä vuoden 1854 eri kuukausina. Tällä yhdistelmällä pyrin lisäämään ymmärrystä koodien sisällöstä ja niiden ajallisesta kehityksestä.

4.1. Sodan suorat taloudelliset vaikutukset

Sodan Suorat Taloudelliset Vaikutukset -koodiryhmä keskittyy taloudellisiin olosuhteisiin, jotka tekstikatkelmissa yhdistetään suoraan sotaan ja sen seurauksiin. *Sotatoimien Välittömät*

[28] Kuckartz & Rädiker 2019, 160, 161.

Vaikutukset -alakoodi kuvaa, kuinka sotatoimet konkreettisesti vaikuttivat arkeen ja yleiseen taloudelliseen toimeentuloon. Koodi pitää sisällään mainintoja esimerkiksi elintarvikkeiden, kuten suolan ja kahvin, puutteesta sekä kauppalaivaston tuhoutumisesta tai sen vaikeuksista päästä liikkumaan meriteitse. *Hintojen ja Markkinoiden Muutokset* -alakoodi tuo esiin, miten sotatoimet johtivat hintojen nousuun sekä kaupankäynnin muutoksiin, kun kauppatavaroiden hinnat nousivat niiden saatavuuden laskun takia. *Työvoiman ja Tuotannon Muutokset* -alakoodi sisältää kuvauksia sodan vaikutuksista tuotannon ja työvoiman rakenteisiin, mikä näkyi esimerkiksi lisääntyneenä jyväkuormien keräämisenä pitäjistä kaupunkeihin ja laivanrakennuksen vähenemisenä. *Varautuminen ja Sopeutuminen* -alakoodissa puolestaan tarkastellaan, kuinka yhteisöt sopeuttivat kulutusta, arkea ja liiketoimintaa sodan tuomiin muutoksiin.

Käytettyjen aineistojen syvyys piirtyy esiin konkreettisten esimerkkien kautta. Sodan Suorat Taloudelliset Vaikutukset -koodiryhmästä nousi esiin elintarvikkeiden puute ja kaupankäynnin muutokset, jotka heijastuvat voimakkaasti esille alla esitetyissä paikalliskirjeiden katkelmissa. Visuaalinen esitys[29] tuo tutkimukseen lisäulottuvuuden, tarjoaa katsauksen koodien sisältämään monimuotoisuuteen ja niiden esiintymistiheyteen eri kuukausina. Tekstikatkelmat ja kaavio yhdessä havainnollistavat paikalliskirjeiden potentiaalia tutkimusaineistona.

Katkelmassa kerrotaan Viipurin kaupungissa vallinneesta ''pykäystöiden'' vähyydestä sota-ajan epävarmuuden keskellä: *Aiwan wähä on kaupungissamme ollut tänä kesänä pykäystöitä entisekseen, kuin waan harwat owat olleet niin uskaliaita, että owat ruwenneet semmoisten töitten teettämiseen „näin sota-aikana." Sentähden ei nyt olikaan näkynyt paljo Pohjalaisia ja Kymiläisiä, jotka täällä aina tawallisesti käywät joukottain pykäystöissä ja siis kilwottelewat keskenänsä.*[30]

Sodan vaikutus arjen kulutustavaraan kuten suolaan on myös selkeästi havaittavissa. Mainitaan myös englantilaisten läsnäolon mahdollinen vaikutus Pohjanmaan alueen kirjeiden esiintyvyyteen: *Kalan saalis oli täällä huono; muikkuleiwiskä maksaa 70 k. Suoloista on tiukka. Ukot uhkaawat Pohjanmaan kaupungeista suoloja hakea. Missä hinnoissa suolat siellä owat, kuin ei sieltä niistä mitään kirjoiteta? Wai jokohan Englantilaiset mennä kesänä tukkesiwat Pohjalaisten suut, ettei sieltä mitään tohdita wirkkaa.*[31]

---

[29] Kaavio 1.
[30] Suometar, 13.10.1854, nro 41, s. 3
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425071/articles/2837842?page=3
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot
[31] Suometar, 22.12.1854, nro 51, s. 8

Kolmannessa katkelmassa korostetaan hintojen nousua ja ulkomailta tuodun tavaran saannin heikkenemistä: *Mutta tämä kauppa, joka sota-aikaa muistutti, taukosi samalla kuin rekikeli rupesi huonontomaan. Ja sillä tulikin kaikki entiseen nuraansa. Se waan, että kauppiasten myytäwät tawarat owat kalliimmassa hinnassa kuin ennen. Luultawasti pumpuliwapriikille onkin suuri haitta asiain nykyisestä tilasta syntywä. Tämä sanotaan muka joutuwan piukkaan pumpuleista, jos sota estää niitä ulkomailta tuottamasta*

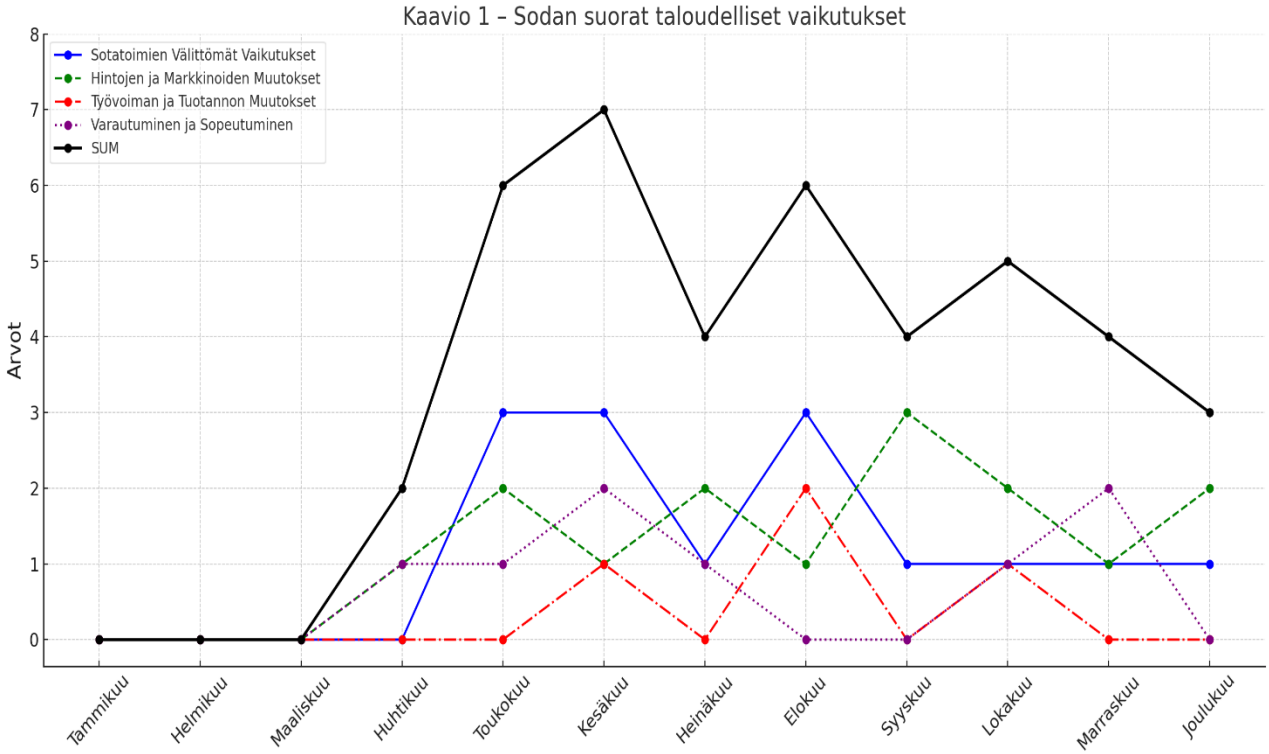

4.2. Yleiset taloudelliset olosuhteet

Yleiset Taloudelliset Olosuhteet -koodiryhmässä myös tarkastellaan aineistoissa ilmenneitä taloudellisia trendejä ja olosuhteita. Ne usein käsittelivät hyvin samanlaisia teemoja kuin yllämainitussa koodiryhmässä, mutta nämä ainestokatkelmat eivät kuitenkaan suoraan yhdistäneet vallitsevia talousolosuhteita sodan seurauksiksi. *Hinnannousu ja Markkinoiden Muutokset* -alakoodissa analysoidaan hintojen nousua ja markkinoiden dynamiikan muutoksia. Muun muassa monesta eri pitäjästä kerrottiin elintarvikkeiden, kuten suolan, kahvin ja sokerin hintojen noususta. Koodi valottaa, miten tavallisten ihmisten ostovoima heikkeni kaupankäynnin vaikeutumisen ja saatavuuden heikkenemisen myötä. *Työmarkkinavaikutukset* -alakoodissa puolestaan kuvataan, kuinka muuttuvat taloudelliset

https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425061/articles/2837921?page=8
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

olosuhteet pakottivat etsimään uusia tulonlähteitä. Tähän liittyen *Kuluttajien ja Yhteisöjen Reaktiot* -alakoodi tuo esiin, miten aikalaiset kokivat ja reagoivat näihin muutoksiin. Koodi sisältää kuvauksia siitä, miten taloudelliset muutokset vaikuttivat arkielämään, ja miten aikalaiset pyrkivät sopeutumaan niihin.

Esille tuodut paikalliskirjeiden katkelmat heijastavat elintarvikkeiden puutetta ja kaupankäynnin kokemia muutoksia. Katkelmat saavat lisävahvistusta koodien kuukausittaista esiintymistiheyttä visualisoivasta kaaviosta[32], mitkä yhdessä hahmottavat tutkimusaineiston arvokkuutta ja sisältöä. Kuvastavana esimerkkinä hinnannoususta ja markkinoiden muutoksista voidaan tarkastella kirjettä, jossa käsitellään suolan, kahvin ja sokerin hintojen yllättävää nousua. Vielä mielenkiintoisempi seikka on, että kirje on vuoden 1854 tammikuulta, mikä asettaa sen aikaan juuri ennen Iso-Britannian ja Ranskan sodanjulistusta Venäjää vastaan ja aktiivisia sotatoimia Itämerellä. Kirjeen tekstissä heijastuu merenkulun epävarmuus vielä tulevana kesänä, mikä voi olla ennakoiva viittaus mahdollisen sotatilanteen vaikutuksista kaupankäyntiin. Tämä voi kuvastaa aikalaisten keskuudessa vallinneita ennakkoluuloja tulevasta sodasta: *Suolain, Kahwien, Sokerien ja muun Ulkomaan tawaran äkki kallistuminen on täällä uutta ja hywin outoa. Tämä kallistuminen on ollut puheena kauppiain keskuudessa jo sitte päiwin kuin merikulku on seisattunut, waikka siitä ei ole tullut kuitenkaan mitään muutosta, ennenkuin tämän wuoden alussa. Sillä kun meri kulku on tulewana kesänä tietämätöin, niin kauppiaat, kellä on paljo tawaraa, eiwät ole tienneet, eiwätkä wieläkään tiedä mitä tehdä, myydäkö wai säästää. — Tarpeellisimmista owat esimerkiksi Suolat kallistuneet 00 kop. tynnyrille, Kahwit ja Sokerit 50 kpkn paikoille leiwiskälle.*[33]

Toinen katkelma muun muassa kertoo kansalaisten reaktioista kahvin hinnannousuun, osoittaen kuinka yhteisöjen jäsenet sopeutuivat muuttuviin olosuhteisiin käyttämällä korvikkeita: *Ämmät nupisewat ja mutisewat kahwin kallistumista ja uhkaawat paiskata kahwipannun penkin alle, mutta muutamat taas polttaa ohria, luwaten panna sokerin asemesta tilkan wiinaa sekaan.*[34]

Kolmas tarjoaa yleiskuvan siitä, kuinka elinkustannukset olivat nousseet ympäri Suomen: *Täällä maamme keskimäisessä osassa, on nykyisen pahan ja kalliin ajan suhteen*

---

[32] Kaavio 2.
[33] Suometar, 13.01.1854, nro 2, s. 3-4
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/125761/articles/2836755?page=3
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot
[34] Suometar, 03.11.1854, nro 44, s. 6
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425067/articles/2837864?page=6
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

eletty tänä kesänä hywin tyytywäisesti; kaikki ruoka- ja juomatarpeet owat kyllä olleet kolmatta osaa kalliimmat kuin ennen, waan sitä wastaan ei ole saattanut nurista, sillä se walitus ei ole yksin meidän kaupungissamme, waan koko maassamme.[35]

Kaavio 2 – Yleiset Taloudelliset Olosuhteet

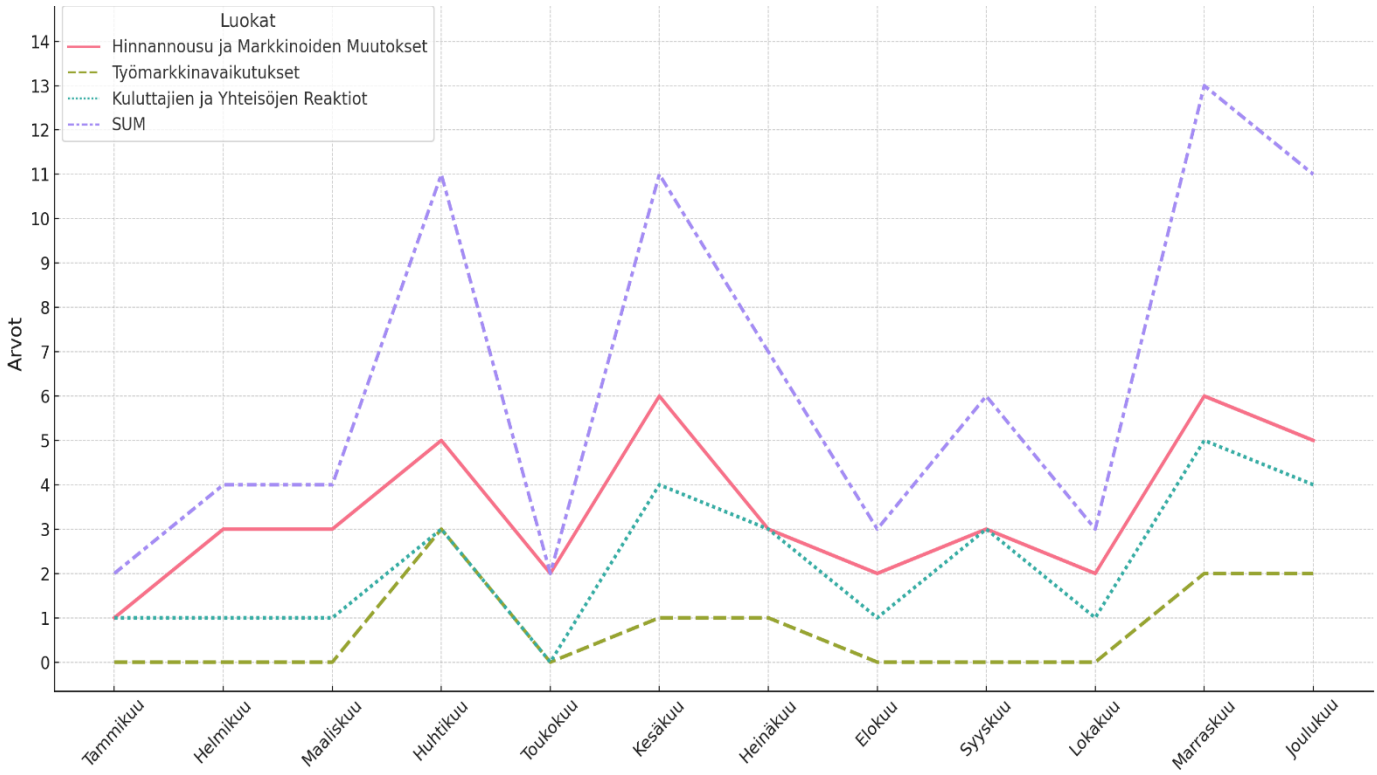

4.3. Sotilaallinen toiminta ja yhteiskunnallinen vuorovaikutus

Sotilaallinen Toiminta ja Yhteiskunnallinen Vuorovaikutus -koodiryhmä valottaa Krimin sodan aikaista sotilaallista toimintaa ja vuorovaikutussuhteita. *Sotilaskoulutus ja Johtajuus* -alakoodi keskittyy sotaan valmistautumisen ja sotilasjohtajuuden teemoihin pitäen sisällään aikalaisten kuvauksia muun muassa suomalaisten värväyksestä ruotuväkeen, sotaharjoituksista ja sotilasjohtajien rooleja. Koodi edustaa taistelukenttien ulkopuolella tapahtuneita valmisteluita ja taustalla ilmenneitä prosesseja. *Sotatapahtumia ja Vuorovaikutusta* -alakoodissa käsitellään sotilaiden ja paikallisyhteisöjen välisiä kohtaamisia, kuten paikallisten tarjoamaa tukea, vieraanvaraisuutta ja yleistä suhtautumista Venäjän puolella taistelevalle sotaväelle. Koodi pitää myös sisällään kuvauksia Suomen rannikolla tapahtuneista sotilaallisista yhteenotoista sekä reaktioita englantilaiseen sotaväkeen ja

[35] Suometar, 29.09.1854, nro 39, s. 2-3
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425060/articles/2837832?page=2
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

sotatoimiin. *Sotajoukot*-alakoodi puolestaan koostuu maininnoista eri sotilasjoukoista ja niiden liikkeistä. Tekstikatkelmissa yleisimpiä ovat maininnat sotaväestä, kasakoista sekä tykistöstä, ja kuinka näitä kulki kunkin kirjoittajan pitäjässä.

Koodiryhmän avaaminen tuo esiin ainutlaatuisi näkökulmia sodan aikaisesta arjesta ja sotatoimien vaikutuksista yhteiskunnan sisällä. Konkreettiset kertomukset antavat elävän kuvan sotilaiden ja yhteiskunnan välisestä vuorovaikutuksesta, kun taas kaavio[36] havainnollistaa näiden koodien diversiteettiä suhteessa aikaan

Ensimmäisessä esimerkissä ilmenee aikalaiskuvaus siitä, kuinka paikalliset asukkaat reagoivat mahdollisuuteen liittyä asevoimiin: *Täällä kävi äsköttäin yks ala-upsieri L. Suomen meri-väestä, joka pestasi miehiä ûtên meri-väken. Hänelle virtasi Suomen poikia, jotka innolla rupesivat Sotamiehiksi nyt kun vihollinen uhkä suloista Suomenmätamme. L. pestasi täällä vähintäi 44 miestä, ja olis sanut vielä enemmänkin, vän kaikki pyrkiväiset eivät ollet sopivaisia sihen.*[37]

Toinen kertoo Suomen Kaartin saapumisesta Viipuriin. Tämä kuvastaa sotilasjoukkojen liikkeitä: *Wiimelauwantaina 8 p. huhtik. kello ½ 1 tuliwat Suomen Kaartilaiset Wiipuriin.*[38]

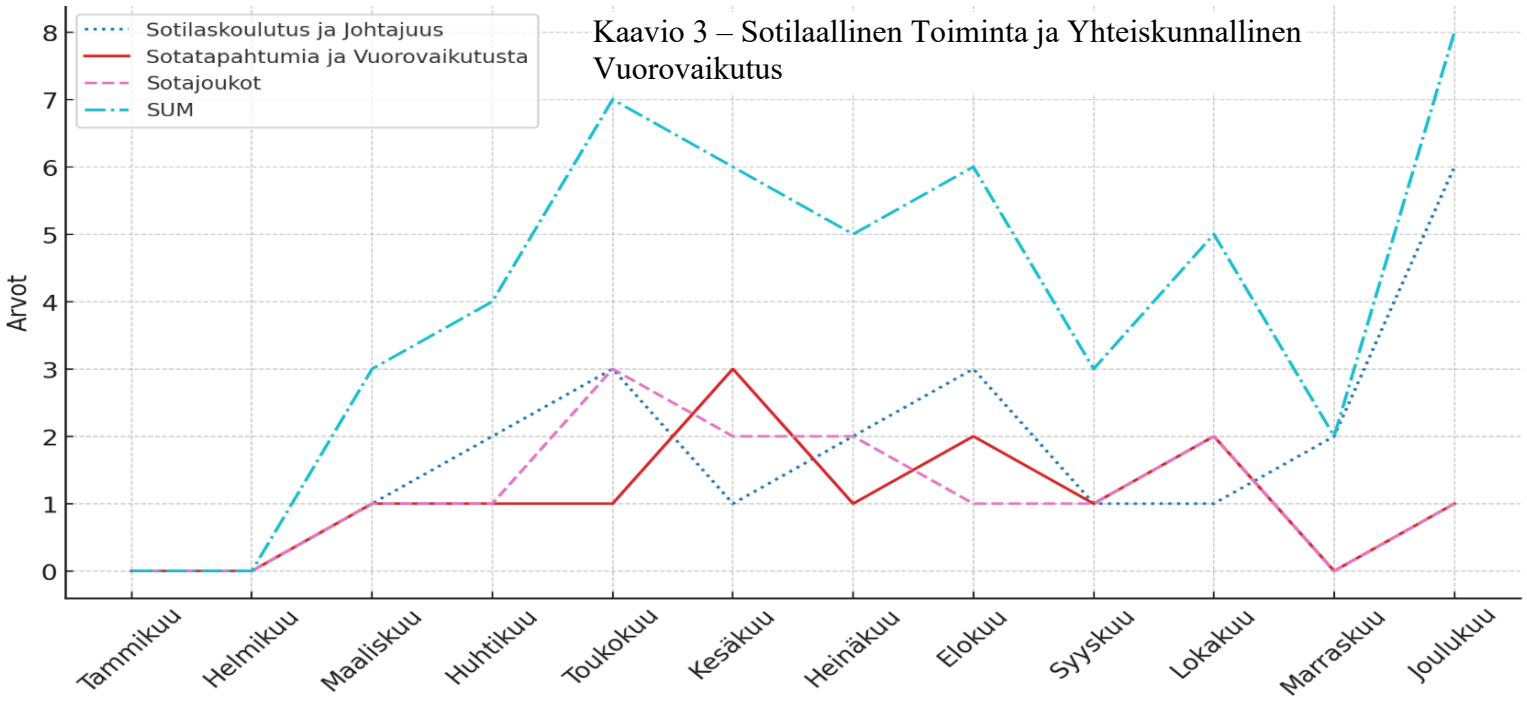

Kaavio 3 – Sotilaallinen Toiminta ja Yhteiskunnallinen Vuorovaikutus

[36] Kaavio 3.
[37] Suometar, 19.05.1854, nro 20, s. 4
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425038/articles/2837616?page=4
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot
[38] Suometar, 21.04.1854, nro 16, s. 4
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425044/articles/2836822?page=4
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Kolmannessa esimerkissä kerrotaan nuoresta miehestä, joka menetti mielenterveytensä, kun hän ei kelvannut sotaväkeen: *13 p. syyskuussa tuli nuori trenkimies äkistä nöyräpäiseksi (hulluksi), uskottawasti pahasta mielestä, skuin ei kesällä kelwannut siihen uudesta ylöspantuun sotawäkeen; sillä hän oli wartaloltansa puolta tuuma lyhempi kuin waatimus oli, ehkä muutoin pulska, wirkku ja nuhdetoin elämänsä suhteen.*[39]

4.4. Informaation ja sotauutisten merkitys

Informaation ja Sotauutisten Merkitys -koodilla hahmotetaan sotaan liittyvien uutisten ja tiedonvälityksen merkitystä *Suomettaren* lukijoiden näkökulmasta. Koodin tekstikatkelmissa toistuvasti korostetaan lehden julkaisemien sotauutisten herättämää mielenkiintoa ja arvostusta juorupuheiden oikaisijana. Sotauutisiin liittyvät reaktiot ja kommentit heijastavat aikalaisten mahdollista näkemystä sanomalehtien roolista tärkeänä tiedonvälittäjänä. Tätä koodia ei jaettu osiin sen muodostamien tekstikatkelmien homogeenisuuden takia.

Kirjeet paljastavat lukijoiden tuntemaa arvostusta sanomalehtien roolia kohtaan tiedonlähteenä, erityisesti aikana, jolloin epävarmuus, huhut ja juorut saattoivat levitä nopeasti. Aineiston dynaaminen luonne ja lukijoiden reaktiot eri aikoina tuovat esille, kuinka sanomalehdillä oli sotatoimien aikana merkittävä rooli tiedonvälittäjinä.

Ensimmäinen katkelma kuvaa, miten lukijat arvostavat sanomalehtien tuomaa selkeyttä ja tietoa. Kirjoittaja korostaa, kuinka lehti pitää asiat ''oikealla pohjalla'': *Kiitolliset olemme sotasanomista, joita paitsi taitais yksinkertainen kansa juorupuheitten kautta hupsuksi tulla, mutta sanomalehdet owat pitäneet asian oikialla pohjalla. Toiwotettawa olis että kansa tulis halukkaammaksi sanomalehtien lukijaksi.*[40]

Toisessa kirjeessä havainnollistuu, kuinka *Suomettaren* sotauutiset ovat lisänneet lehden suosiota ja saanet jopa taloudellisesti rajallisemmat ryhmät tilaamaan lehteä: *Innolla on tänne tilattu Suomettaria etenkin sitten sotasanomain julkaisemisen, köyhemmätkin monta yhtenä owat koonneet tilaus-rahan.*[41]

Kolmas esimerkki heijastaa erityisesti sanomalehtien lukemisen vaihtelevuutta ja sitä, kuinka eri yhteisöjen jäsenet suhtautuivat sanomalehtiin eri tavoin: *Suomalaisia*

---

[39] Suometar, 03.11.1854, nro 44, s. 6
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425067/articles/2837867?page=6
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot
[40] Suometar, 23.06.1854, nro 25, s. 3
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425058/articles/2837714?page=3
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot
[41] Suometar, 26.05.1854, nro 21, s. 4
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425052/articles/2837625?page=4
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

sanomalehtiä, paraiten Suometarta, näkyi muualla wähin joka paikassa wilahtelewan, waan Lohtajan pitäjässä en nähnyt yhtään. — Kysymykseeni, eikö täällä taloinpojilla olekaan sanomalehtiä, sain wastauksen: ei. Minä ihmettelin ja kysyin: Noh, miksi etten nyt kuitenkaan ole ottaneet sanomalehtiä, jotka nyky-aikana olisiwat niin tarpeellisia lukea? No olihan niitä täälläkin, waan ne heitettiin pois kuin ei niissä ollut mitään hauskaa luettawaa, — ei mitään paljon josta oppia olis, ulkomaan sanomatkin ne jätettiin pois; ainoastaan joutawia pitkiä lähetettyjä kirjoituksia, jotka melkein kaikki puhuwat yhtä ja samaa juttua, jos se sitten onkin wähä eri meiningillä. Minä sanoin: onhan niissä nyt kuitenkin ilmoitettu sotasanomia, jotka owat erittäin hauskoja ja tarpeellisiakin lukea. Nyt syyttiwät he wirkamiehiään ettei ne niitä tahdo heille oikein toimittaa, ja itse tuntuiwat olewan siihen kykenemättömiä. Paha olis jos tuo lause totta lienee![42]

Kaavio 4 – Informaation ja Sotauutisten Merkitys

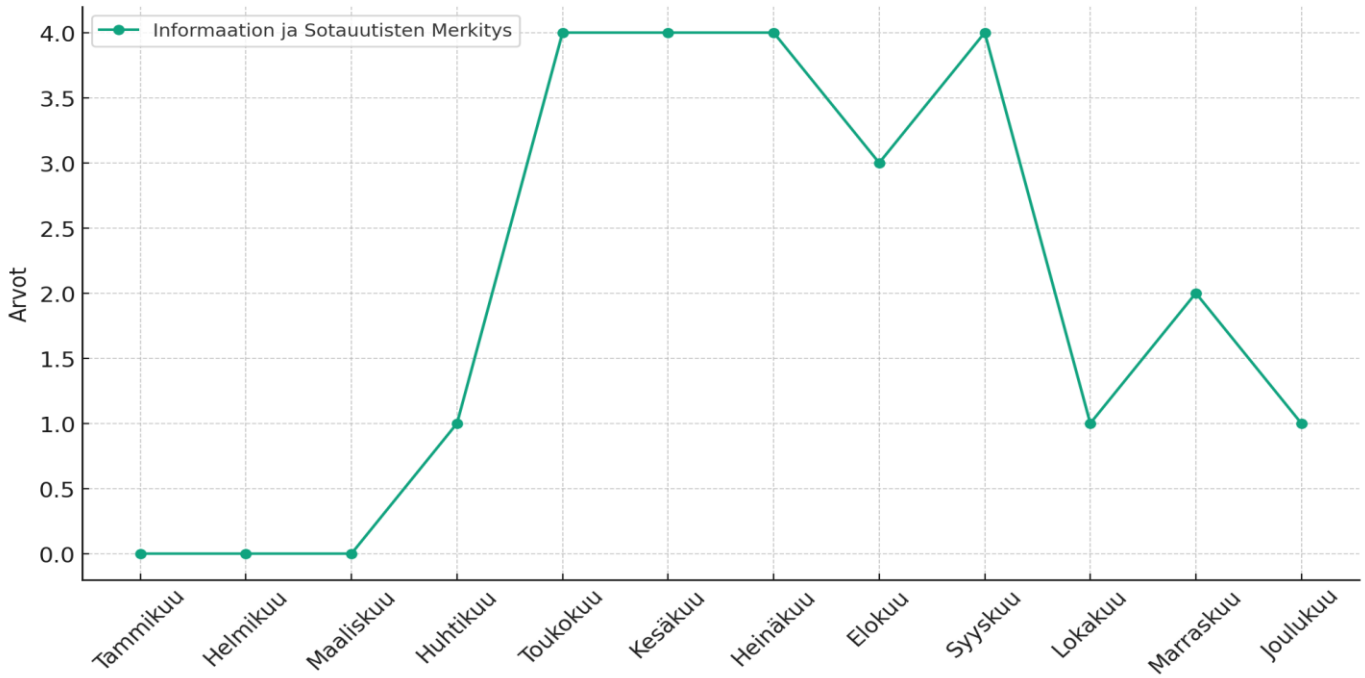

4.5. Arjen näkökulmat sotaan

Arjen Näkökulmat Sotaan -koodiryhmällä hahmotetaan sodan sosiaalisia ja arkisia vaikutuksia talouden teemojen ulkopuolelta. *Sodan Heijastukset Arjessa* -alakoodilla hahmotetaan, kuinka sota oli läsnä ihmisten päivittäisissä keskusteluissa, ajatuksissa ja

[42] Suometar, 03.11.1854, nro 44, s. 6
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425067/articles/2837866?page=6
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

tietoisuudessa, mikä näkyi tekstikatkelmista ilmentyneestä halusta tietää sodankulusta ja sodan aiheuttamasta huolesta ja pelosta. *Henkinen Turva Sodan Uhkaa Vastaan* -alakoodi puolestaan koostuu maininnoista, joissa sodan luomaa epävarmuutta kohtaan suojaudutaan hakemalla tukea uskonnosta ja kansallisesta identiteetistä. Kirjeet paljastavat sota-ajan inhimillisen kokemuksen. Niissä on tarinoita englantilaisten aiheuttamasta pelosta, ja arjen keskeyttäneistä kanuunan jyskeistä. Samaan aikaan, kun nämä narratiivit syventävät ymmärrystämme kirjeiden tosiasiallisesta, kaavio[43] tarjoaa visuaalisen esityksen teemojen esiintymisestä ja ajankohtaisuudesta.

Ensimmäisessä esimerkkikatkelmassa esiintyy pohdintaa siitä, kuinka sota oli läsnä ihmisten arjissa. Kuvaus ukkosen äänestä, jota joku luuli englantilaisten toiminnaksi, heijastaa aikakauden pelkoja ja epävarmuutta: *Menneellä wiikolla perjantaina kuului ukkosen ilma aiwan selwällä poudalla, jolloin ei ollut yhtäkään pilweä päiwän nousulta päin. Erittäin outoa oli tämä ja muutamat ei uskoneet sitä ukkoiseksi, waan että Englantilaiset lensiwät muka ilmassa maita katsomassa, josta siis tämä jyrinä. Ennustuksia on täällä paljon kowasta sodasta ja muusta onnettomuudesta.*[44]

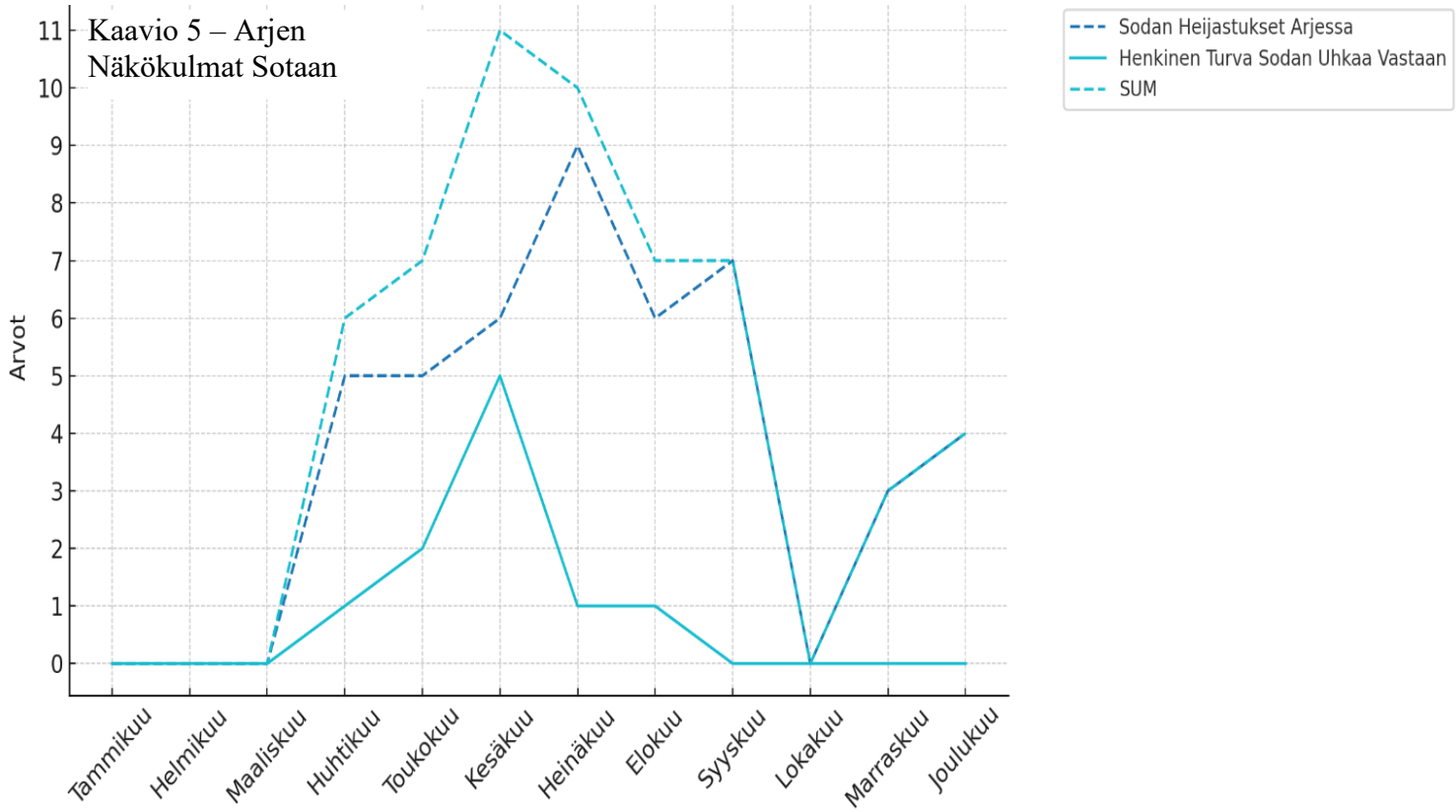

[43] Kaavio 5.
[44] Suometar, 23.06.1854, nro 25, s. 3
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425058/articles/2837714?page=3
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Toisessa esimerkissä kuvaillaan, kuinka sodan äänet, kuten ''kanuunan jyske'', vaikuttivat ihmisten mielialaan: *Kolkko kanuunan jyske on wälistä kuulunut meidänkin seurakunnalle, niin että se monelta pois wiä (wiepi) koko työhalun: muutamain sanotaan puolen öitä istuneen katon päällä kuuntelemassa tätä outoa toukkomettistä, jota ei sitte 1808 wuoden sotaa ole näillä mailla kuultu. Muutoin emme sodasta mitään tiedä emmekä pelkää tulewankaan, waikka siitä paljonkin turhaa puhutaan.*[45]

Kolmannessa esimerkkikatkelmassa nousevat esiin toivon ja uskonnon teemat: *Suokoon Jumala sen ajan kohtakin koittawan armaalle isänmaallemme ja poistakoon rannoiltamme pian kaikki nykyisen sodan rasitukset.*[46]

4.6. Mainintoja englantilaisista

Mainintoja Englantilaisista -koodissa on kerätty yhteen kaikki tekstikatkelmat, jotka käsittelevät englantilaisia sotilaita, sotajoukkoja ja niiden toimia, minkä seurauksesta koodi koostuu täysin samoista aineistoista, jotka ovat muodostamassa myös muita koodeja. Koodilla pyrin heijastamaan sitä, kuinka paljon aineistoissa aikalaiset puhuivat suoraan englantilaisten sotavoimien läsnäolosta ja sotatoimista. Koodia avaamalla näemme, kuinka nämä paikalliskirjeet sisältävät aikalaisten spekulointia ja keskustelua englantilaisista sotavoimista. Esimerkit tekstikatkelmista tuovat elävästi esille, kuinka aikalaiset kokivat ja tulkitsivat englantilaisten sotilaallista läsnäoloa.

Ensimmäinen esimerkkikatkelma sisältää havainnon englantilaisesta höyrylaivasta. Kuvauksessa kiinnitetään myös huomio mahdolliseen suomalaiseen luotsiin, joka syystä tai toisesta oli ajautunut avustamaan englantilaisten liikkeitä Itämerellä: *6 p. elok. Wiimeis perjantaina (4:äs p.) k. 5 aikana ehtoopuolella näkyi meille mereltä yksi Englantilaisten höyrylaiwa, joka, meistä huolimatta, läksi humisi siwuitse etelääpäin. Arwattawasti laiwassa oli suomalainen johdattaja t. luotsi, kosk'ei waltameren puolta pitänyt, waan ainoastaan puolen penikulmaa hajotetun Walkiasaaren reinikan (pookin) takapuolitse, aiwan läheltä ulkokarien, täyttä lentoa matkasi kiihkiässä tuulessa.*[47]

---

[45] Suometar, 18.09.1854, nro 37, s. 6
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425079/articles/2837804?page=6
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot
[46] Suometar, 16.06.1854, nro 24, s. 3
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425077/articles/2837707?page=3
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot
[47] Suometar, 11.08.1854, nro 32, s. 3
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425073/articles/2837767?page=3
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Toinen heijastaa, kuinka huhut englantilaisista levisivät nopeasti: *Muuta ei nyt enää tarwittukaan kuin merimiesraukan kertomus, että selällä ulkopuolella Räpsöön luotoa oli näkynyt Englantilaisten laiwoja; tämä kertomus muuttui heti edemmäksi kulkiessansa siksi, että wiholliset jo kokiwat Poria kohden, ja ken tiesi miksi tiellänsä wihdoin muuttuikaan, mutta kylläpä waan saattoi semmoisen häiriön matkaan, ettei mokomaa sitte Porin palon liene nähtynä.*[48]

Kolmannessa kerrotaan englantilaisten sotavankien kuljetuksesta Viipurista Pietariin, mikä herätti mielenkiintoa paikallisten keskuudessa. Kuvauksesta ilmenee joitain sodan realiteetteja ja inhimillisiä kohtaloita: *Wiipurista 21 p. elokuuta. „Lauwantaina 12 p. t. k. kuletettiin tästä Pietariin niitä Kokkolassa wangiksi saatuja Englantilaisia, joita oli 9 terwettä miestä ja ne saiwat wiipyä täällä pari päiwää. Näitä juostiin kärkkäästi katsomaan, waikka nämät oliwat ihan yhtäläisiä kuin ennenkin Englantilaiset laiwamiehet. Jo muutamia päiwiä ennen näitä 9:sää miestä, tuotiin edelläpäin 2 miestä sairaana, jotka täällä sitte pääsiwät lasarettiin. Toinen näistä parantui jo niin, että saattaa taas kulkea edelleen toisten perässä; waan toiselta päättyi ikuisesti päiwät ja matkat ja hän lepää jo maan powessa, jonne häntä talletettiin Suomalaisen papin hautaluennolla. Parantunut kumppaninsa oli hänellä saattajana ja tämän sanottiin hartaasti kylwäneen kyyneleitä haudalle. Päästyä kumppaninsa hautajaisista, tuli hänenkin lähteä pois Pietariin.*[49]

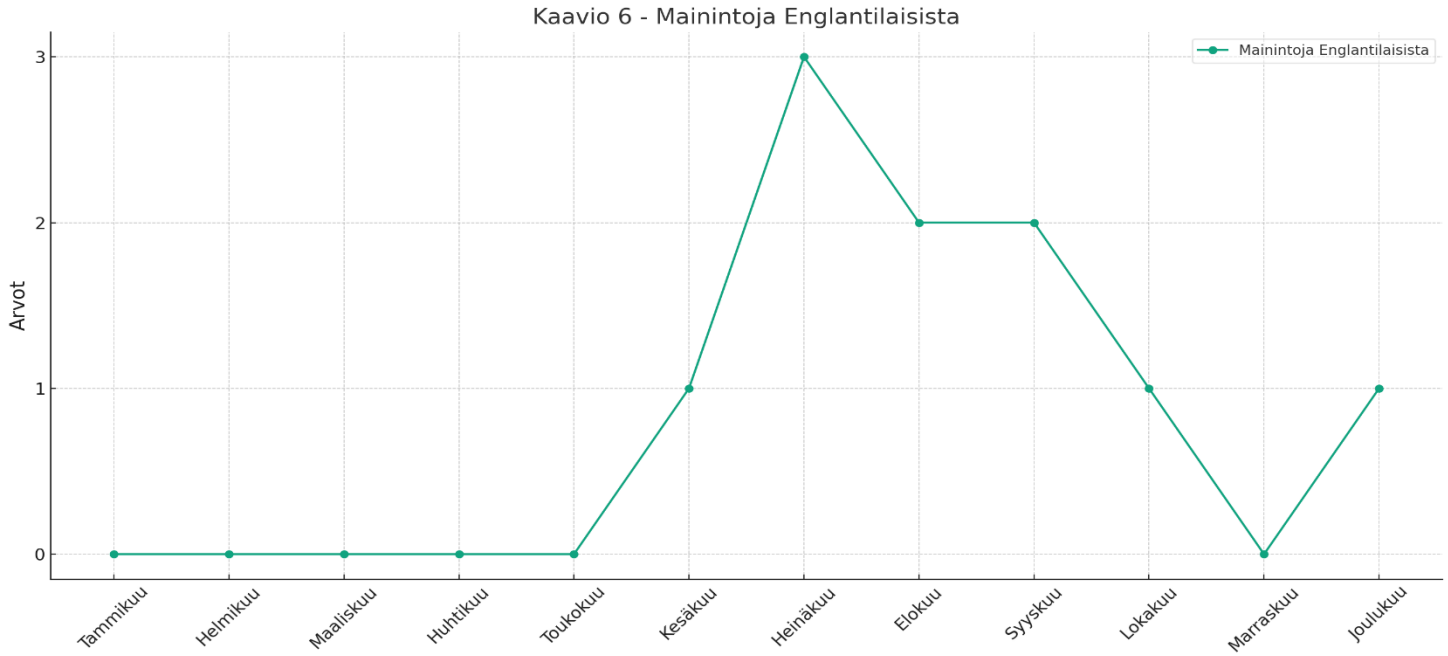

[48] Suometar, 07.07.1854, nro 27, s. 2
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425059/articles/2837728?page=2
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot
[49] Suometar, 25.08.1854, nro 34, s. 5
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425068/articles/2837780?page=5
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

5. TUTKIMUSTULOSTEN MAHDOLLISUUKSIA – KORRELAATIO JA KONTEKSTI

Tässä osiossa tarkastellaan, kuinka paikalliskirjeiden teemojen ajoittamisen ja kontekstualisoinnin kautta voidaan valjastaa käyttöön aineistojen sisältämä potentiaalia. Tutkimuksen aikana olen käynyt läpi lukuisia paikalliskirjeitä, jotka ovat peräisin eri puolilta Suomea vuodelta 1854. Aineistojen avulla olen pyrkinyt hahmottamaan, miten kansa koki sodan vaikutukset ja arjen muutokset. Tähän osioon sisällyttämäni tekstikatkelmat tuovat esiin, kuinka sota ei ollut vain kaukainen konflikti, vaan sen läsnäolo konkreettisesti vaikutti monin eri tavoin aikalaisten jokapäiväisessä elämässä.

Mikkelistä 10. päivä huhtikuuta – julkaistu 21.04.1854:
Erään pyrstötähden näkyminen auringon laskun puolelta, wiime kuun loppu-iltoina, wahwisti yksinkertaisemman ja kaikista luonnon tapauksista merkkiä ottawan rahwaan tietoja sotain toteentumisesta, koska muka wiimeistenkin sotain edellä sanowat näkyneen pyrstö=tähtiä! Tämä ei suinkaan ole mitään uutta, että kansa yksinkertaisuudessansa on liiaksikin wiisasta olewoinansa, ja sen wuoksi woipi tarkastaa ja ottaa merkkiä ja ennustusta kaikista harwinaisemmista luonnon tapauksista; mutta se on sen ihmeempätä, että Suomen kansassa wieläkin on woinut säilyä niin paljon tiedottomuutta, että semmoisia, kuin pyrstö-tähtien näkymisiä j. n. e. woidaan luulla ainoasti sodan merkeiksi, waikka meillä on jo omalla kielellä tämmöisistäkin asioista selittelewiä kirjoja.[50]

Iisalmesta – julkaistu 18.09.1854:
„Wähä jälkeen Englantilaisten käyntiä Raahessa ja Oulussa sekä Kokkolan tappelua 7 p. wiime kesäk. nähtiin täällä sata-määrin metsähanhia edes ja takasin ilmassa lentelewän ja ääntäen yhtä surullisesti kuin syksyllä, pohjolasta poismuuttaissansa. Rahwas sekä lähettäjä, jotka saiwat todistaa tätä siihen aikaan wuodessa tawatointa tapausta, uskoiwat hanhiparkain paenneen piki- ja terwa-sawua ehkäpä tappelunki räiskettä, kuin siihen aikaan erkaniwat tyyneistä kesä-asunnoistansa Pohjanmaalla.[51]

---

[50] Suometar, 21.04.1854, nro 16, s. 4
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425044/articles/2836823?page=4
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Viipurista vapunpäivänä – julkaistu 05.05.1854:

Sana „sota" pyörii nyt waan jokaisen kielellä ja jokaisen mielessä ajelee sen sanan suuri merkitys. Mutta sotaa täällä ei kuitenkaan nyt kowin paljo pelätä, — kuin jokainen ymmärtää että wiholliset saawat siinä kyllä hikoilla ja waristua, jos ne härppiwät Wiipuriin päästäksensä. Yhtähywin mielii nyt suurempi joukko kaupunkimme asukkaita kesäksi maalle kuin muulloin on ollut tawallista. Talonpoikienki matalat majat pääsee nyt sensuhteen suureen arwoon, eiwätkä siis jouda ollenkaan unohduksen ja ylenkatseen alaisiksi. Monen syrjäkylän kummut ja kukkulat, lammit ja laksot saanee tänä kesänä kyllä osaksensa kaupunkilaisia ihailioita, jos eiwät ennen lienekkään tarpeiksi ihailtu.[52]

Kokemäeltä 17. päivä elokuuta – julkaistu 25.08.1854:

Niin kutsuttu Ruotu-sotawäki on täällä jo walmis. Yksi osa on saatu wähä helpommalla wakansia, toiset owat saaneet maksaa kaksi wertaa enemmän. Pitäjästämme tulee 28 miestä, jotka kuuluwat Porin komppaniaan.[53]

Tuusulasta 1. päivä toukokuuta – julkaistu 12.05.1854:

Sodasta paljon joka majassa haastetaan, ja erinomattain Helsingin kaupungissa matkustawaiset tuowat paljon uusia tietoja, mutta perätin, enin osa, wääriä. Suometarta täytyy meidän lopuksi kiittää, että mekin Suomalaiset saamme itse lukea jotain tietoa sodasta, joka on tosi.[54]

---

[51] Suometar, 18.09.1854, nro 37, s. 7
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425079/articles/2837820?page=7
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

[52] Suometar, 05.05.1854, nro 18, s. 3
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425063/articles/2837600?page=3
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

[53] Suometar, 25.08.1854, nro 34, s. 5
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425068/articles/2837785?page=5
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

[54] Suometar, 12.05.1854, nro 19, s. 3-4
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425054/articles/2837609?page=3
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Torniosta kesäkuussa 1854 saapuneessa kirjeessä (ks. Liite 2) käy ilmi kiehtova kertomus siitä, miten paikalliset reagoivat englantilaisten joukkojen saapumiseen. Kirjeessä kuvataan, kuinka Helluntai-aamuna, jolloin yleensä olisi pitänyt olla matkalla kohti kirkkoa, kaupunki heräsi huutoon: ''wihollinen on satamassa!'' Vaikka huhut vihollisista olivatkin aluksi perättömiä, ne joka tapauksessa synnyttivät kaupungissa poikkeuksellisia toimenpiteitä omaisuuden suojelemiseksi – julkaistu 23.06.185:

„Kesäkuun 3 p:nä tuli sanoma häwityksestä Oulussa, ja seuraawana päiwänä, Helluntai-aamuna lensi täällä suusta suuhun tuhatkielinen huutopuhe: „wihollinen on satamassa!" Kolkko ja ja ilotoin oli Helluntaipäiwä, kirkko unhotettiin, jokainen oli hätäissänsä ja kukin koki, minkä jaksoi, korjata paraimat tawaransa talteen. Tämä hätäisyys olisi tosin näinä aikoina woinut saawuttaa ketä tahtonsa muuallakin pauloihinsa, mutta Torniolaiset owat ylimalkaan enemmin näkywäisen kuin näkymättömän tawaran rakastajoita, ja siitä syystä jäi kirkko unhotukseen. En tahdo sanoa että se oli oikein tehty, mutta merkillinen, ehkä Torniolaisille myös anteeksi annettawa, asia se oli. Liike ja hyppyy kaupungissa oli niinkuin tulipalossa: kaikki, mitä ihmis-, hewoisja wenhe-woimalla jaksettiin, wietiin korjuusen. Kiireessä meni paljon kaluja turmiolle, niinkuin tulipaloissa sattuu; lewollisemmassa mielentilassa olisi kaikki jäänyt wahingotta. Illemmalla huomattiin puhe wihollisen tänne tulosta walheeksi, ja kaupunkilaiset tuliwat lewollisemmiksi, mutta seuraawana päiwänä kiihtyi pelko ja hätä uudelleen, joten oli asian laita joka päiwä kesäkuun 8 päiwään saakka, jolloin wihollinen todella tulikin. Mainittuna päiwänä nähtiin 9 wenhettä englantilaisella wiirillä tulewan soutamalla Tornionjokea ylöspäin murkinan aikana. Joka wenheessä oli koko rowia miehiä. Kolme suurempaa wenhettä seisahtui matalan weden suhteen noin 2 nykyisen wirstan päähän kaupungista, wiis noin 1 wirstan matkalle ja 1 souti Ruotsin puolelle, Haaparannan kaupunkiin, joka on wastapäätä Torniota toisella puolella jokea. Upseerit oliwat siellä syöneet puolipäiwäisensä. Kello 8 ja 9 wälillä iltaisella rupesi 6 wenhettä liikkeellä ja tuli kaupunkimme rantaan; niillä oli yhteensä 2 tykkiä ja noin 160 miestä. Päästyänsä walkamoon, johon oli kerääntynyt koko joukko katsojoita, nousi noin 80 miestä maalle, warustettuina kiwääreillä, sapeliloilla ja kuuspiippuisilla pistuoliloilla. He tahtoiwat tawata pormestaria, joka tulikin ja nyt lukiwat he julistuksen, jossa ilmoitettiin että he oliwat tulleet häwittämään Wenäjän keisarin tawaroita, niinkuin sotakaluja, sotatarpeita ja mitä muuta sen nimellistä kaupungissa löytyi, mutta että yksityisten omaisuus säästettäisiin.[55]

[55] Suometar, 23.06.1854, nro 25, s. 3

Krimin sodan alkuvaiheet, jotka juontuvat Turkin ja Venäjän välisisistä ristiriidoista Balkanilla,[56] ja myöhemmin Englannin ja Ranskan liittoutumiseen 12.3.1854 ja näiden sodanjulistukseen 27.3.1854 Venäjää vastaan,[57] olivat osa suurempaa Euroopan valtapoliittista peliä, johon myös Suomi kietoutui mukaan. Paikalliskirjeiden kautta saamme käsityksiä siitä, miten kansainväliset jännitteet vaikuttivat paikallisella tasolla. Erityisesti Itämeren alueen merkitys on tärkeää huomioida tässä yhteydessä, sillä Itämeren muuttuminen sotanäyttämöksi toi konfliktin vaikutukset Suomen rannikoille.

Englannin ja Ranskan laivastojen toimet Itämerellä vaikuttivat merkittävästi suomalaiseen yhteiskuntaan, sillä liittoutuneiden sotalaivojen suorittamat kaappaukset ja tuhotyöt[58] rannikoilla aiheuttivat Suomen kaikille merikaupungeille raskaita menetyksiä. Sodan uhatessa monet ulkomailla suolanhakumatkalla olleista helsinkiläisaluksista kiirehtivät paluutaan kotisatamiin jo jäiden lähdön aikaan, mutta paluumatkallaan useat niistä kaapattiin Englannin laivaston toimesta.[59] Kirjeissä kuvataan näiden sotatoimien käytännön vaikutuksia esimerkiksi merenkulkuun, kauppalaivastoon sekä ennen kaikkea sitä, kuinka aikalaiset suhtautuivat näihin tapahtumiin.

Kirjeet tarjoavat myös rikkaita kuvauksia siitä, kuinka aikalaiset tulkitsivat ja ymmärsivät aikakautensa tapahtumia, jotka käsittelevät alun perin ruotsinvallan aikaisen ruotuväkilaitoksen aktivointia Venäjän keisarikunnan alla. Ne antavat arvokasta taustaa sille, kuinka aikalaiset reagoivat heitä koskeviin sota-ajan poliittisiin päätöksiin. Ruotsin vallan aikainen vanha sotamiesten rekrytointijärjestelmä, oli Suomessa lakkautettu heti sen jälkeen, kun maa oli liitetty Venäjään. Mutta sodan jälleen saavuttua oli tilanne muuttunut ja ruotujakolaitos herätettiin henkiin keisarillisella julistuksella 23.6.1854: *Vaikka Meidän ylivakaiset ahkeroitsemisemme alinomaa ovat olleet että aina edespäinkin Meidän uskollisille alamaisillemme pysyttää rauhan siunaukset, on kuitenkin nyt sota Meitä vastoin julistettu Kansoilta, joita ei ole kamoittanut tulipalolla ja hävityksellä kohdata myöskin Suomen varustuksettomia kaupunkia meren rannoilla. Nämä tapaukset ovat vakuuttaneet Meitä tarpeellisuudesta että, nykyisten asianhaarain suhteen, Suomen Isosuuriruhtinaskunnassa,*

---

https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425058/articles/2837713?page=3
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

[56] Mattila & Vitikka 1996, 72.
[57] Mattila & Vitikka 1996, 72.
[58] Mattila & Vitikka 1996, 82–83.
[59] Mattila & Vitikka 1996, 73–74.

ylitse maan nykyisiä värvättyjä sotajoukkoja, jälleen ylösasettaa yhden osan siitä maantilain päälle jaetusta armeijasta.[60]

Asettamalla nämä kirjeet aikajanaa vasten, voimme potentiaalisesti tarkastella, kuinka kirjeiden sisältämät teemat heijastavat sodan eri vaiheita ja sen vaikutusta eri aikoina. Koodien aikaan suhteutetuissa frekvensseistä muodostuneissa kaavioissa ilmenee mahdollisia korrelaatioita sodan yleiseen kulkuun, kun huomioimme laskusuunnan teemakoodien ilmentymisessä kesän jälkeen erityisesti lokakuussa. Tämä muutos ajoittuu yhteen englantilaisten laivaston päävoimien paalumatkaan takaisin kotimaahansa ja aiemmin tapahtuneeseen ranskalaisten vetääntymisen kanssa. Viimeiset Suomen rannikoita vuonna 1854 saartamassa olleet laivat poistuivat joulukuun alussa.[61] Teemakoodien esiintymistiheyden havaittava väheneminen kesäkauden jälkeen yhdistettynä niiden sisältöihin, tukisi käsitystä siitä, että paikalliskirjeissä ajankohtaisesti heijastuu aikalaisten näkemyksiä historiallisista ja yhteiskunnallisista tapahtumista.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksessani olen keskittynyt *Suomettaren* vuonna 1854 julkaisemien paikalliskirjeiden sisältöihin, joissa käsitellään Krimin sotaan liittyviä teemoja. Käyttämäni tutkimusmenetelmät, jotka nojasivat MAXQDA-ohjelman käyttöön, mahdollistivat laajan aineiston – yhteensä 322 paikalliskirjeen – kokoamisen ja analysoinnin Translocalis-tietokannasta. Vaikka analyysi ei ole syvällinen, se on riittävä hahmottamaan kirjeissä esiintyvien teemojen moninaisuutta Krimin sodan kontekstissa. Kirjeet avaavat ainutlaatuisen näkökulman tuon ajan suomalaiseen yhteiskuntaan heijastaen paitsi arkisia asioita, kuten taloutta, toimeentuloa ja suhtautumista sanomalehdistöön, niistä on myös havaittavissa historian suurten viivojen tapahtumia, kuten aikalaisten havaintoja sotaväestä ja sotatoimista Suomen rannikoilla.

Tutkimuksessa käytetyt aineistot välittävät kattavan ja ajankohtaisen kuvan sodan vaikutuksista yhteiskuntaan, jotka ilmenevät aikalaisten kokemuksien ja kertomuksien kautta. Kirjeet eivät kuitenkaan rajoitu vain kuvaamaan Krimin sodan teemoja, vaan ne tarjoavat paljon laajempiakin oivalluksia ihmisten elämästä, peloista, toiveista ja arjesta. On selvää, että paikalliskirjeet aineistokokonaisuutena sisältävät merkittävää potentiaalia, jota tässä tutkielmassa pyrin havainnollistamaan koodeiksi muodostuneilla yleistyksillä.

---

[60] Turpeinen 2003, 107.
[61] Mattila & Vitikka 1996, 99.

Vuonna 1854 *Suomettaressa* julkaistut paikalliskirjeet tarjoavat siis syvällisen katsauksen aikakauden yhteiskunnalliseen ja kulttuuriseen viitekehykseen. Kirjeet heijastavat sekä kansallisia että kansainvälisiä teemoja tarjoten arvokkaan resurssin historian ja kulttuurin tutkimukselle. MAXQDA:n kautta luotujen koodikategorioiden välisten suhteiden tutkiminen toi esiin kirjeiden monipuolisuuden ja niissä käsiteltyjen aiheiden kirjon.

Koodien analyysia jatkoin MAXQDA:n koodisuhteiden selaimella, joka tarjosi moniulotteisen tavan suhteuttaa koodien esiintymistä aikaan. Koodien ajankohtaistaminen tarjoaa arvokasta tietoa siitä, miten eri teemat esiintyivät eri kuukausina vuonna 1854. Esimerkiksi tarkasteltaessa koodin *Mainintoja Englantilaisista* -kaaviota,[62] hahmotamme, kuinka maininnat englantilaisista sotajoukoista ja niiden toimista nousivat esiin tiettyinä kuukausina, mikä vuorostaan on mahdollisesti rinnastettavissa sodan kulkuun. Joka tapauksessa kaaviot yhdessä kuvastavat, kuinka sotaan liittyvät teemat elivät vuoden kuluessa heijastellen ihmisten kokemien ajan ilmiöiden kehittymistä ja sen vaikutusta kansalaisten mielipiteisiin ja keskusteluihin.

Kaavio 7

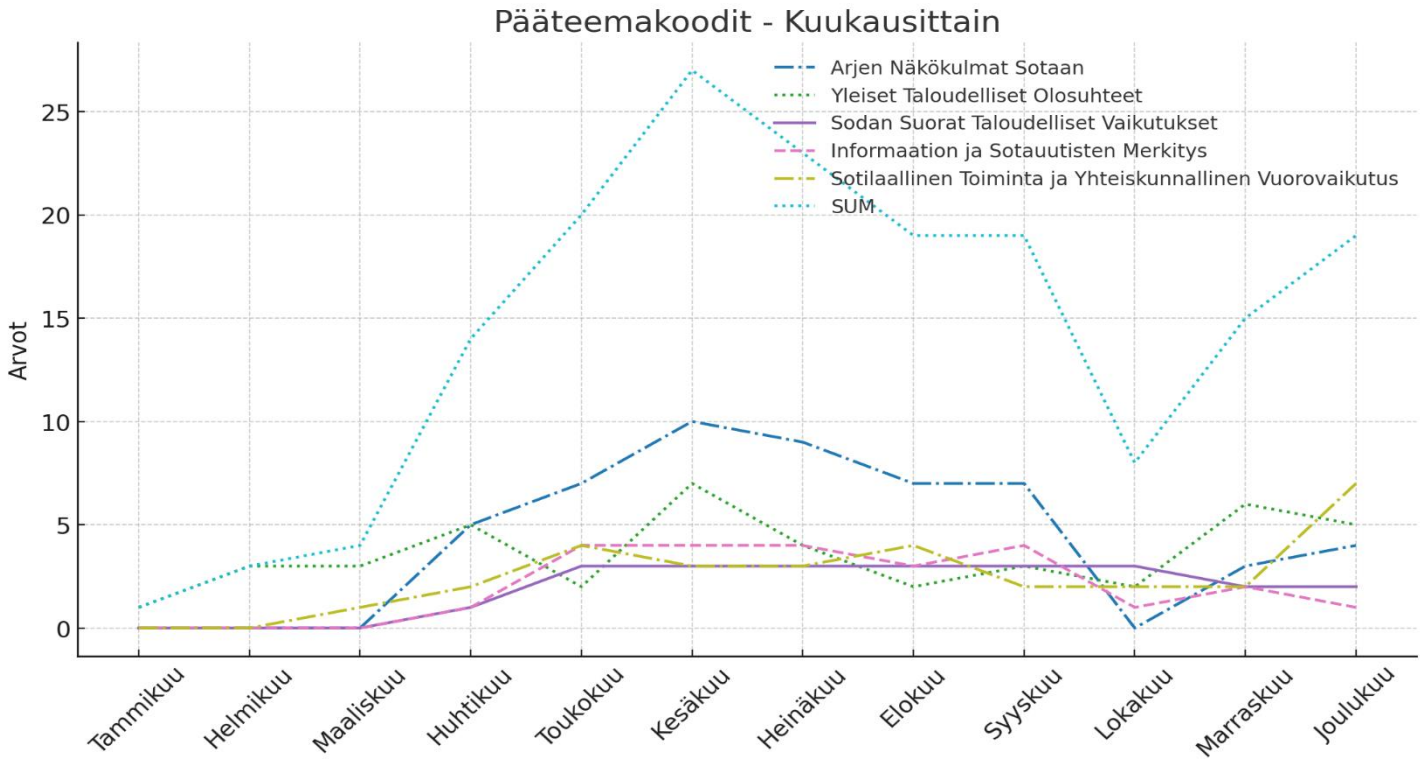

[62] Kaavio 6.

Viimeisessä kaaviossa[63] on visualisoitu pääteemakoodien esiintyminen kuukausittain, mikä tekee siitä keskeisen tutkimustulosten ymmärtämisen kannalta. Se tarjoaa selkeän yhteenvedon siitä, miten paikalliskirjeiden teemat vaihtelevat ajan myötä, mikä puolestaan vahvistaa aineistoista tehtyjen teemallisten yleistysten painoarvoa. Kaaviosta ilmenee, että teemojen ilmeneminen korostuu erityisesti kesällä, ja teemojen yhteenlasketun tiheyden huippu saavutetaan vuoden 1854 kesäkuussa. Tämä saattaa heijastaa sotatoimien intensiivistymistä kesällä ja sitä, kuinka sota alkoi konkreettisemmin vaikuttaa ihmisten arkeen. Kaaviosta ja kirjeiden sisällöstä voidaan tehdä se johtopäätös, että sota ei ollut vain taistelukentillä tapahtunut episodi, vaan se integroitui osaksi ihmisten jokapäiväistä elämää monilla eri tavoilla, jota tutkimuksen viitekehyksessä havainnollistan teemakoodeilla ja niiden esiintyvyydellä.

Vuoden 1854 paikalliskirjeiden perusteella voidaan sanoa, että ne ovat arvokkaita historiallisia dokumentteja, jotka muodostavat kulttuuriperinnön kannalta merkittävän lähdeaineistokokonaisuuden. Tämä tutkimus on tuonut esiin, miten rikasta ja monipuolista tietoa Krimin sodan ajalta välittyy näiden aineistojen kautta. Niiden moninaisuus on jaoteltu selkeästi koodikategorioihin, jotka paljastavat paitsi laajemmat yhteiskunnalliset ilmiöt pääteemakoodien tasolla, mutta myös niiden yksityiskohtaisemmat vivahteet alakoodien avulla. Näin ollen koodit toimivat ikkunoina menneisyyteen tarjoten näkymän ajan ilmiöihin.

Paikalliskirjeiden tarjoama sisältö vuodelta 1854 on huomattava, ja tulkittavaa riittää runsaasti. Tutkimuksessa Krimin sota toimii näitä kirjeitä yhdistävänä teemana, ja sodan konteksti tarjoaa yhtenäisen kehyksen, jonka sisällä erilaiset havainnot lomittuvat toisiinsa. Joka tapauksessa tämä tutkimus on vasta alkua paikalliskirjeiden syvälliselle tarkastelulle, ja odotettavissa on, että jatkotutkimus tuo esiin lisää näkemyksiä ja yksityiskohtia. Jokainen löydös johtaa uusiin kysymyksiin ja jokainen analyysi valottaa uusia tulevia polkuja. Paikalliskirjeiden kautta välittyvät äänet vuodelta 1854 odottavat vielä syvällisempää kuuntelua ja ymmärtämistä.

[63] Kaavio 7.

7. LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Tutkimuskirjallisuus ja videot:

Eskola, Jari & Suoranta, Juha, *Johdatus laadulliseen tutkimukseen.* Vastapaino 2022, s.206.

Kokko, Heikki, *Kotomaamme katveinen kuva: Suomenkielisen lehdistön paikalliskirjekulttuurin marginalisoituminen.* Kalevalaseuran vuosikirja, 2022

Kokko, Heikki. 2022. "Heikki Kokko: Kotomaamme koko kuva? Lehdistön lukijakirjekulttuuri 1800-luvun puolivälissä." YouTube-video. Julkaisija Postimuseo, 10.10.2022. Viitattu 1.12.2022. https://www.youtube.com/watch?v=z-Pgla-MeY8

Kokko, Heikki, *Suomenkielisen julkisuuden nousu 1850-luvulla ja sen yhteiskunnallinen merkitys.* Historiallinen Aikakauskirja, 2019, s. 7–8.

Kuckartz, Udo & Rädiker, Stefan, *Analyzing Qualitative Data with MAXQDA: Text, Audio, and Video.* Springer 2019, s. 160–161.

Mattila, Tapani & Vitikka, Olavi, *Uhka lännestä: Suomen meripuolustus autonomian aikana.* Suomi Merellä-säätiö 1996, s. 72–74, 82–83, 99.

Nieminen, Kaarlo, *Suometar 2 1853–1866 – Uusi Suometar 1 1869–1889.* Oy Uusi Suomi 1946, s. 231–232.

Tommila, Päiviö & Salokangas, Raimo, *Sanomia kaikille. Suomen lehdistön historia.* Edita 1998, s. 41, 45–48.

Turpeinen, Oiva, *Suuriruhtinaan Suomi: Oolannin sota.* Tammi 2003, s. 107.

8. LIITTEET

Liite 1: Viitatut aineistot

Suometar, 23.06.1854, nro 25, s. 3
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425058/articles/2837713?page=3
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Suometar, 12.05.1854, nro 19, s. 3-4
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425054/articles/2837609?page=3
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Suometar, 25.08.1854, nro 34, s. 5
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425068/articles/2837785?page=5
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Suometar, 05.05.1854, nro 18, s. 3
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425063/articles/2837600?page=3
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Suometar, 18.09.1854, nro 37, s. 7
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425079/articles/2837820?page=7
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Suometar, 21.04.1854, nro 16, s. 4
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425044/articles/2836823?page=4
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Suometar, 25.08.1854, nro 34, s. 5
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425068/articles/2837780?page=5
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Suometar, 07.07.1854, nro 27, s. 2
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425059/articles/2837728?page=2

Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Suometar, 11.08.1854, nro 32, s. 3
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425073/articles/2837767?page=3
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Suometar, 16.06.1854, nro 24, s. 3
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425077/articles/2837707?page=3
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Suometar, 18.09.1854, nro 37, s. 6
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425079/articles/2837804?page=6
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Suometar, 23.06.1854, nro 25, s. 3
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425058/articles/2837714?page=3
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Suometar, 03.11.1854, nro 44, s. 6
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425067/articles/2837866?page=6
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Suometar, 26.05.1854, nro 21, s. 4
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425052/articles/2837625?page=4
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Suometar, 23.06.1854, nro 25, s. 3
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425058/articles/2837714?page=3
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Suometar, 03.11.1854, nro 44, s. 6
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425067/articles/2837867?page=6
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Suometar, 21.04.1854, nro 16, s. 4
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425044/articles/2836822?page=4
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Suometar, 19.05.1854, nro 20, s. 4
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425038/articles/2837616?page=4
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Suometar, 29.09.1854, nro 39, s. 2-3
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425060/articles/2837832?page=2
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Suometar, 03.11.1854, nro 44, s. 6
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425067/articles/2837864?page=6
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Suometar, 13.01.1854, nro 2, s. 3-4
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/125761/articles/2836755?page=3
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Suometar, 22.12.1854, nro 51, s. 8
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425061/articles/2837921?page=8
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Suometar, 13.10.1854, nro 41, s. 3
https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/425071/articles/2837842?page=3
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Liite 2: Kirje Torniosta

Torniosta 14 p. kesäk. olemme Englantilaisten käynnistä tässä maamme pohjoisimmissa kaupungissa saaneet seuraawan kertomuksen: „Kesäkuun 3 p:nä tuli sanoma häwityksestä Oulussa, ja seuraawana päiwänä, Helluntai-aamuna lensi täällä suusta suuhun tuhatkielinen huutopuhe: „wihollinen on satamassa!“ Kolkko ja ja ilotoin oli Helluntaipäiwä, kirkko unhotettiin, jokainen oli hätäissänsä ja kukin koki, minkä jaksoi, korjata paraimat tawaransa talteen. Tämä hätäisyys olisi tosin näinä aikoina woinut saawuttaa ketä tahtonsa muuallakin pauloihinsa, mutta Torniolaiset owat ylimalkaan enemmin näkywäisen kuin näkymättömän tawaran rakastajoita, ja siitä syystä jäi kirkko unhotukseen. En tahdo sanoa että se oli oikein tehty, mutta merkillinen, ehkä Torniolaisille myös anteeksi annettawa, asia se oli. Liike ja hyppyy kaupungissa oli niinkuin tulipalossa: kaikki, mitä ihmis-, hewoisja wenhe-woimalla jaksettiin, wietiin korjuusen. Kiireessä meni paljon kaluja turmiolle, niinkuin tulipaloissa sattuu; lewollisemmassa mielentilassa olisi kaikki jäänyt wahingotta. Illemmalla huomattiin puhe wihollisen tänne tulosta walheeksi, ja kaupunkilaiset tuliwat lewollisemmiksi, mutta seuraawana päiwänä kiihtyi pelko ja hätä uudelleen, joten oli asian laita joka päiwä kesäkuun 8 päiwään saakka, jolloin wihollinen todella tulikin. Mainittuna päiwänä nähtiin 9 wenhettä englantilaisella wiirillä tulewan soutamalla Tornionjokea ylöspäin murkinan aikana. Joka wenheessä oli koko rowia miehiä. Kolme suurempaa wenhettä seisahtui matalan weden suhteen noin 2 nykyisen wirstan päähän kaupungista, wiis noin 1 wirstan matkalle ja 1 souti Ruotsin puolelle, Haaparannan kaupunkiin, joka on wastapäätä Torniota toisella puolella jokea. Upseerit oliwat siellä syöneet puolipäiwäisensä. Kello 8 ja 9 wälillä iltaisella rupesi 6 wenhettä liikkeellä ja tuli kaupunkimme rantaan; niillä oli yhteensä 2 tykkiä ja noin 160 miestä. Päästyänsä walkamoon, johon oli kerääntynyt koko joukko katsojoita, nousi noin 80 miestä maalle, warustettuina kiwääreillä, sapeliloilla ja kuuspiippuisilla pistuoliloilla. He tahtoiwat tawata pormestaria, joka tulikin ja nyt lukiwat he julistuksen, jossa ilmoitettiin että he oliwat tulleet häwittämään Wenäjän keisarin tawaroita, niinkuin sotakaluja, sotatarpeita ja mitä muuta sen nimellistä kaupungissa löytyi, mutta että yksityisten omaisuus säästettäisiin. Sitte kysyiwät he, jos kaupungissa löytyi sotawäkeä, josta saiwatkin kieltäwän wastauksen; kaupungissa olleet 32 kasakkaa oliwat maalle muutetut. Tämän perästä kulkiwat wiholliset kaupunkiin, jossa nuuskiwat kaikki makasiinit, jotka oliwat suuremmaksi osaksi korjatut tyhjiksi. Sitte käwiwät he kasakkain kasarmissa, mutta se oli jo hallituksen käskystä rewitty, ettei kaupunki siitä syttyisi tuleen, jos wiholliset sen polttaisiwat. Kasarmin jäännöksistä astuiwat he torille, josta meniwät rantaan wenheisinsä takaisin ja soutiwat mitäkään pahaa tekemättä pois. Tämä lyhyt ja säästäwäinen käynti kummeksutti meitä, tiedettyämme mitä napurikaupunkeillemme oli tapahtunut. Mutta liian huonoksikohan lienewät kaupunkiamme katsoneet! Paljon saamme ehkä kiittää ruotsalaisia naapuriamme Haaparannassa tästä säästäwäisyydestä, jota paitsi täällä ei juuri löytynytkään mitäkään wihollisille kelpaawaista. Haaparantalaisilta oliwat he kysyneet, jos kaupunkimme oli warakas, ja naapurimme eiwät suinkaan tämän suhteen woineet meitä kiittää.

Kaikki laiwat oliwat edeltäkäsin wiedyt talteen Ruotsin satamiin, ja se ainoa laiwa, joka nykyjänsä on täällä teloilla, säästettiin. Kyllä wihollisella näkyi olewan aikomus ottaa tämän laiwan, sillä joukon pällysmies tutki yhtä ja toista siitä, sanoen: „Minä en kysy kenenkä laiwa se on, waan kuka sitä rakentaa, minkälainen ansio hänellä on ja minkälaiset owat hänen waransa?" Kuin tähän wastattiin omistajan olewan hywin ansiollisen ja kunniallisen miehen, mutta ei warakkaan, selitti hän laiwan wapaaksi. Tämä laiwa on ainoa Suomessa, joka on rakennettu uuden, niinkutsutun „klipperi-mallin" mukaan, jota toiwomme Suomessa yleensä seurattawaksi sitte kuin taas saamme tilaisuuden uudelleen rakentaa nyt suuremmaksi osaksi häwitetyn kauppalaiwastomme." C. E.
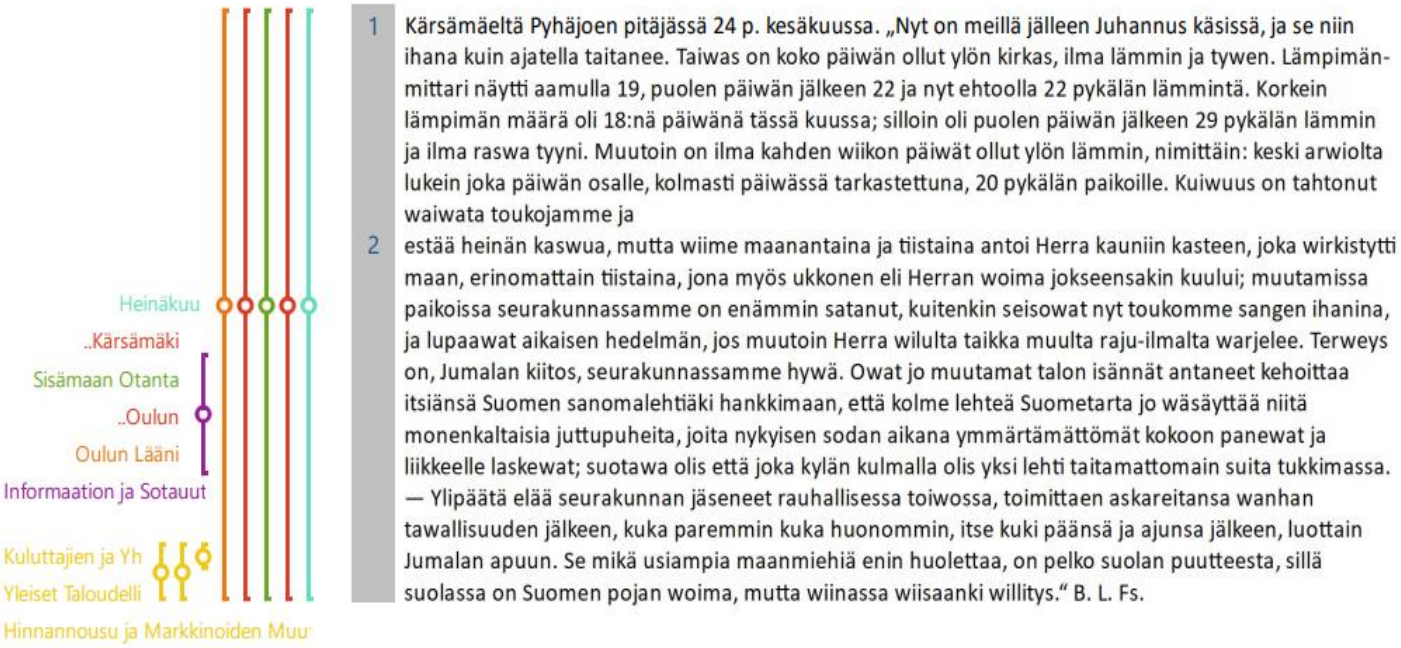
Liite 3: Näyte MAXQDA-koodauksesta